

Högskolan i Halmstad
Sektionen för hälsa och samhälle
MKV 41-60
C-uppsats
Vt 2006

Terrorism i morgonpress och kvällspress

En undersökning av
Dagens Nyheter och *Aftonbladets* rapportering om
terrorism och terrorister

Examinator: Matts Halmerius

Författare: Carina Åshage
Handledare: Ulrika Sjöberg

Abstract

Institution: Sektionen för hälsa och samhälle

Ämne: Medie- och kommunikationsvetenskap

Titel: Terrorism i morgonpress och kvällspress: En undersökning av *Dagens Nyheter* och *Aftonbladets* rapportering om terrorism och terrorister.

Författare: Carina Åshage

Examinator: Matts Halmerius

Dokument: C-uppsats, 10 poäng

Syfte: Syftet med uppsatsen är att undersöka vilken diskurs som präglar nyhetsartiklar (från *Dagens Nyheter* och *Aftonbladet*) som handlar om terrorism och terrorister.

Teori: Studien görs ur ett diskursanalytiskt och semiotiskt perspektiv genom att studera artiklarnas huvudsakliga ämne, den schematiska strukturen samt hur ordföljden och ordvalet ser ut i nyhetstexterna.

Metod: Undersökningen grundar sig dels på en kvantitativ analys där artiklarnas huvudsakliga ämne bestäms, dels på en djupare, kvalitativ analys där nyhetstexterna granskas mer ingående gällande den språkliga formen.

Resultat: Resultaten visar att den språkmässiga skillnaden i rapporteringen om terrorism i artiklarna från de båda tidningarna är marginell. Den största skillnaden ligger dels på det kvantitativa planet gällande de huvudsakliga ämnena, dels på den schematiska uppbyggnaden. Diskursen överlag i artiklarna grundar sig på synsättet att terrorism utgör ett hot mot samhället, vilket i ett längre perspektiv skulle kunna leda till hat och förakt mot Arabvärlden och människor som kommer därifrån.

Nyckelord: nyhetsrapportering, terrorism, terrorister, diskurs, semiotik.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Disposition.....	2
2. Mediers roll i samhället.....	3
3. Nyhetsjournalistik i fokus.....	5
3.1 Nyhetsprocessen och nyhetsjournalistik.....	5
3.2 Kvällspress och sensationsjournalistik.....	8
3.3 Bakgrundsfakta om tidningarna.....	11
4. Terrorism.....	12
4.1 Begreppen terrorism och terrorist.....	12
4.2 Terrorism i Mellanöstern.....	15
5. Tidigare forskning – svensk nyhetsrapportering om terrorism.....	18
6. Analystyper: diskursanalys och semiotik.....	20
6.1 Diskurs och diskursanalys.....	20
6.1.1 Teun A. Van Dijks modell för diskursanalys.....	22
6.2 Semiotik.....	24
7. Metod.....	27
7.1 Kvantitativ och kvalitativ metod.....	27
7.2 Urval och insamling av material.....	28
7.3 Tillvägagångssätt i analysen.....	31
7.4 Självkritiska reflektioner.....	31
8. Resultat och analys.....	33
8.1 Kvantitativ analys och slutligt urval.....	33
8.2 Urval av sex artiklar och schematisk struktur.....	37
8.3 Kvalitativ analys av sex artiklar.....	39
9. Sammanfattande och jämförande diskussion.....	55
9.1 Skillnader mellan tidningarna.....	55
9.2 Likheter mellan tidningarna.....	57
10. Slutdiskussion.....	59
10.1 Vidare forskning.....	61
Källförteckning.....	
Bilagor.....	

1. Inledning

Alltsedan terrordåden mot World Trade Center i New York och försvarshögkvarteret Pentagon i Washington 11 september 2001 har mediers rapportering om olika nyheter relaterade till terrorism av något slag trappats upp. Det har bland annat handlat om terroristaktioner världen över, polisrazzior hos misstänkta terrorister och uttalanden från medlemmar i terroristnätverket al-Qaida. I alla slags medier har man kunnat ta del av nyheter om den allt växande terrorismen och det verkar inte som att rapporteringarna kommer att avta inom en snar framtid.

I och med att det är genom olika slags medier som vi idag till största delen tar till oss olika händelser runt om i världen och skaffar oss kunskap och erfarenheter, faller det sig naturligt att mediasfären ständigt utsätts för forskning och granskning. Enligt Strömbäck (2004:30) har vi människor ”lärt oss att förlita oss på mediernas förmåga att inhämta och bearbeta sådan information som är relevant för oss“. Vidare fortsätter han att trots att vi kanske emellanåt inte litar på mediernas innehåll är det så att “om vi är intresserade av eller har behov av att veta vad som händer i samhället har vi knappast något annat val än att vända oss till medierna“. För många människor utgör således medier den viktigaste kontakten med vad som sker i omvärlden, och det innebär att media har en enormt betydelsefull roll i samhället i fråga om vilken uppfattning människor får om exempelvis terrorism och hur hotbilden ser ut. Det är således av både vikt och intresse att granska hur medierna framställer terrorism i sin nyhetsrapportering.

1.1 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats ämnar granska svensk morgon- och kvällspress för att se hur rapporteringen om terrorism och terrorister¹ ser ut, d v s *vilka diskurser som genomsyrar rapporteringen*. Morgontidningen *Dagens Nyheter (DN)* och kvällstidningen *Aftonbladet* studeras i syfte att se huruvida det finns några skillnader och likheter i artiklarna från dessa två tidningar sett utifrån ett diskursanalytiskt och semiotiskt perspektiv. Eftersom kvällstidningsformatet i större utsträckning än morgontidningen bygger på sensationsjournalistik (Hadenius & Weibull, 2004), där nyheter som är kommersiellt gångbara har hög prioritet, är det intressant att titta på ifall nyheter om terrorism

¹ I fortsättningen, förutom i de fall då det är nödvändigt att använda båda begreppen, kommer endast begreppet *terrorism* användas, och inbegripa båda begreppen, för att underlätta läsningen.

framställs på olika sätt i artiklarna. Studien omfattar artiklar från en treveckorsperiod under 2003 (23 mars-14 april) och motsvarande period under 2004.

Följande frågeställningar utgör grunden för analysen:

- Vilka *ämnen* är det som dominerar i artiklarna?
- Vilka *schematiska strukturer* har artiklarna?
- Vilken *stil* förekommer, det vill säga vilka ord används för att beskriva händelser och personer (*paradigm*)?
- Hur ser *ordföljden* ut i artiklarnas meningar (*syntax/syntagm*)?
- Vilka *likheter* och *skillnader* finns mellan artiklarna?

1.2 Disposition

Uppsatsen är indelad i tio kapitel. Kapitel två handlar om mediers roll i samhället, och nästkommande kapitel tar bland annat upp nyhetsprocessen och nyhetsvärdering. Här finns också ett kortare stycke som redogör för de valda tidningarnas historiska och samtida fakta. Kapitel 4 fokuserar på definitionen av terrorism och terrorist och kapitel 5 handlar om den forskning som har gjorts angående nyhetsrapportering i svenska medier om bland annat 11 september-attackerna. Det nästkommande kapitlet tar upp vad de två analysmetoderna diskursanalys och semiotik innebär. Metodkapitlet behandlar innebörden av kvantitativ respektive kvalitativ metod samt redogör för hur insamlandet av materialet och hur sällningen av artiklarna gick till. Slutligen redovisas resultaten av den kvantitativa analysen samt den kvalitativa analysen av de valda tidningsartiklarna, följt av en sammanfattande och jämförande diskussion samt en slutdiskussion som även inkluderar vidare forskning.

2. Mediers roll i samhället

Följande kapitel tar upp relationen mellan medier och samhället, där det inledningsvis handlar om några exempel på olika sätt att se på förhållandet mellan medier och verkligheten.. Därefter redogörs för maktens och diskursens roll i samhället.

Olika medier och det omgivande samhället är starkt sammankopplade där den ena parten påverkar den andra i en ständigt pågående process. Även om mediers roll hos medborgarna i ett samhälle inte utgör den enda sociala kontakten med omvärlden, har informationen som strömmar genom medier en betydelsefull och övertygande roll. Dock skiljer sig åsikterna åt inom forskningsvärlden gällande relationen medier-verklighet, åsikter som också har skiftat över tid då den kommunikativa utvecklingen i samhället ständigt förändras (McQuail, 1994).

McQuail (1994:65-6) talar om sex olika sätt, kallade mediemetaphorer, att se på förhållandet mellan medier och verkligheten. Den första metaforen, *gatekeeper* (se vidare 3.1), handlar om det urval av nyheter som måste göras, eftersom det är omöjligt att rapportera om allt som händer. Nyheterna passerar *gatekeepers* (slussar) och filtreras på vägen från händelse till publik. Den verklighet som förmedlas kan inte sägas representera en fullständigt sann bild, eftersom vissa aspekter får mycket uppmärksamhet, medan andra helt sällas bort i en medveten eller omedveten process. För att ge en helhetsbild av McQuails resonemang kring relationen mellan medier och verklighet redogörs här även för de övriga fem metaforerna:

Medier kan också ses som ett *fönster* genom vilket händelser förmedlas till oss för att vidga vår syn på omvärlden. Enligt det här synsättet har publiken möjlighet att på egen hand ta del av det som sker runt omkring utan inblandning från andra. Ett annat synsätt ser medier som en *spegel* som reflekterar händelser till oss. Förmedlingen av nyheter ger en trovärdig bild av verkligheten även om mottagaren inte i lika stor utsträckning som i fönstermetaforen på egen hand får ta del av olika skeenden i världen. Eftersom spegelbildens riktning har bestämts av någon, menar McQuail att den information som förmedlas inte fullt ut kan ge en sann bild av en händelse. Medier kan också ses som en slags *tolk* som uttyder verkligheten och det som sker i den åt publiken. Denna metafor liknar *gatekeeper* till viss del, genom att medierna väljer ut nyhetsinnehållet åt mottagaren. Dock går den här metaforen ett steg längre genom att se medierna som tolkare och avkodare av innehållet i nyheterna. En annan metafor handlar om medier som ett *forum* för flödande information där publiken ofta ges möjlighet till respons. Enligt det här synsättet ser man alltså relationen mellan medier och samhälle som ett möte där båda parter är

delaktiga i en slags kommunikation. Slutligen kan medier ses som ett *hinder* som bidrar till att människan är passiv som mediekonsument och avskärmas från verkligheten genom att hon blir matad med en osann bild av omvärlden, via exempelvis propaganda

Eftersom medier är kopplade till de olika stora institutionerna i samhället, såsom ekonomin, politiken och kulturen, är medier också föremål för olika maktrelationer (McQuail, 1994). När man talar om mediers makt i ett samhälle talar man oftast om två olika modeller: *dominerande media* och *pluralistisk media*. McQuail (ibid) menar att dessa två modeller är mer eller mindre varandras motsatser. Enligt det förstnämnda synsättet är olika medieorganisationer kontrollerade av en mindre grupp människor ur samhällseliten. Den information som förmedlas är begränsad och präglad av de maktförhållanden som eliten vill bevara. Publiken ges ingen direkt möjlighet till kritisk respons utan är passiva mottagare till det som medier sänder ut. För att dra kopplingar till de mediemetaforer som McQuail (ibid) talar om utgör *fönster*, *spegel*, *gatekeeper*, *tolk* och *hinder* de synsätt som innefattas i den här modellen. Enligt det andra synsättet är medier inte kontrollerade av eliten utan fungerar som redskap för olika politiska, sociala och kulturella intressen. Utbudet är mer oförutsägbart och flexibelt, och syftar inte till att gynna något specifikt maktförhållande. Publiken är friare och har ett mer aktivt förhållande till medier och dess innehåll. *Forum* är den metafor som hamnar under det här synsättet. De två modellerna ovan är beskrivna som varandras motsatser, men det är vanligt att det i realiteten handlar om en kombination av dem, menar McQuail (ibid).

Diskursbegreppet (se vidare 6.1) är också en viktig del i ett samhälle, som är starkt knutet till olika maktförhållanden. Lövgren (1999:20) talar om makt och menar i Foucaults anda att diskurs är ett slags ”tal med makt”. Diskursen har makten att förändra samhälleliga och sociala relationer och kan därmed ses som en institutionaliserad praktik, precis som media. Just nyhetsdiskursen har således en mycket viktig roll i ett samhälle. I och med att medier har så pass stor social makt, genom att verka förtroendeingivande och övertygande, fungerar de som en av de stora grundpelarna i samhället. Språket/diskursen som genomsyrar till exempel en nyhetsartikel är således ytterst betydelsefull för förmedlingen av den information som artikeln innehåller. Maktens roll genom just diskursen är ett mycket intressant område och när det gäller studier av nyhetstexter är det främst Fairclough och van Dijk (se vidare 6.1.1) som kan förse oss med de mest användbara idéerna (Berglez, 2000).

3. Nyhetsjournalistik i fokus

Medier har en mycket viktig roll i samhället som förmedlare av hur omvärlden ser ut och förändras. Men de olika medierna kan inte förse oss med information om precis allt som sker världen över, vilket innebär att de nyheter som vi får ta del av är utvalda och fungerar som representanter för allt som händer runtomkring oss (jmf gatekeepermetaforen, kap 2 och nedan 3.1). Eftersom det är journalisterna som gör urvalet åt oss är det ytterst betydelsefullt att studera den information som de färdiga nyheterna innehåller, vilket den här uppsatsen ämnar göra. Dock är det viktigt att först sätta sig in i den process som nyheten går igenom innan den blir en färdig nyhet, samt vilka värderingar som utgör grunden för den utvalda och bearbetade slutprodukten (nyheten).

Det här kapitlet tar upp nyhetsprocessens väsentliga delar och vad nyhetsvärdering innebär. Här finns också ett kortare avsnitt om nyhetsrapportering, samt hur framväxandet av sensationsjournalistiken har sett ut och på vilka sätt kvällstidningen kan skilja sig från morgontidningen. Sist i kapitlet ges bakgrundsinformation om studiens valda tidningar, *Dagens Nyheter (DN)* och *Aftonbladet*.

3.1 Nyhetsprocessen och nyhetsvärdering

Innan en nyhet publiceras passerar den olika led, så kallade gatekeepers, på vägen från händelse till rapportering (Hadenius & Weibull, 2003). En gatekeeper är exempelvis en nyhetsbyrå eller en journalist, som bestämmer över huruvida nyheten ska få fortsätta vidare eller inte, samt om den ska bearbetas ytterligare med hjälp av annat material som kommit in från andra håll. Varje gate som nyheten passerar innebär att den kan sällas bort, omarbetas eller kortas ned. Enligt Hadenius & Weibull (2003) har dock forskning i ämnet visat att det inte enbart är beslutsfattaren (gatekeepern) i sig som har betydelse för utformningen av en nyhet. Andra faktorer, såsom den ekonomiska situationen på redaktionen, rutinerna som följs och den rådande nyhetspolicyn, kan i själva verket vara av större vikt än den enskilda gatekeepers beslut.

I och med att allt som händer inte kan bli nyheter i medierna måste de olika redaktionerna göra bedömningar, så kallade nyhetsvärderingar, över vad som ska passera som nyheter (Palmer, 2002). Bland annat måste hänsyn tas till nyheternas mottagare, exempelvis tidningsläsaren. Den traditionella västerländska synen på vad som gör en nyhet gångbar hos mottagaren anses vara att

den dels väcker känslor hos mottagaren, dels att den ger möjlighet till identifikation (Lippman, 1924 i Hadenius & Weibull, 2003). Om dessa aspekter uteblir i nyheterna kan det i ett längre perspektiv leda till att publiken väljer en annan tidning eller kanal. På grund av det måste en värdering göras över vilka nyheter som kan tilltala och beröra mottagarna (Hadenius & Weibull, 2003).

Nohrstedt & Ekström (1994) menar att man inom nyhetsjournalistiken talar om att nyheter ska vara *sakliga*, ett begrepp som är problematiskt, eftersom det är svårt att fastställa vad som egentligen gör en nyhet saklig. Enligt dem finns tre olika aspekter på begreppet saklig. ”En saklig nyhetsförmedling ska vara *allsidig*, *korrekt* och den skall göra det möjligt för mottagaren att *skilja mellan fakta och värderingar/kommentarer*” (Nohrstedt & Ekström, *ibid*:16). Kriteriet *allsidig* handlar om att mottagaren ska få möjlighet att ta del av händelsen ur skilda perspektiv, till exempel att flera olika personer får komma till tals. *Korrekta* nyheter innebär att de fakta och uppgifter som nyhetsrapporteringen innehåller ska förmedlas på ett riktigt sätt, det vill säga att de återger till exempel vad en person har sagt utan att förvanska informationen. Dock anser jag att man kan ifrågasätta om det i praktiken går att framställa helt korrekta nyheter. De fakta och de delar av exempelvis en intervju som återges i nyheterna har ju valts ut och bearbetats av någon, vilket kan ge en vinklad framställning. Snarare borde man tala om att nyhetsrapportering ska *grunda sig på fakta*. Den tredje aspekten av saklighetsbegreppet talar mer eller mindre för sig själv. I en nyhetsframställning ska inte fakta och värderingar blandas ihop, läsaren måste tydligt kunna skilja på när den information som återges grundar sig på fakta och när den baserar sig på värderingar och åsikter (Nohrstedt & Ekström, *ibid*).

Ghersetti (2000) menar att nyheter ska också vara *relevanta* och *opartiska*. En nyhet som har hög *relevans* har valts ut för att den anses vara viktig för mottagaren att ta del av ur ett samhällsligt perspektiv. Nyheter som berör folket i den egna nationen anses till exempel vara ytterst väsentligt nyhetsmaterial inom journalistiken. Kravet på *opartiska* nyheter innebär huvudsakligen att nyhetsrapporteringen inte får vara ställningstagande i kontroversiella frågor (Ghersetti, *ibid*).

Vad är då en nyhet? Ghersetti (2000:32) beskriver nyheter som ”berättelser om verkligheten”. Händelser väljs ut och bearbetas i en process som skulle kunna likställas med narrativt skapande. Narrativt berättande har två dimensioner och i forskningen kring nyheter brukar man kalla dessa två dimensioner för *form* och *innehåll*. *Formen* avser själva bearbetningen av materialet, samt hur nyheten presenteras i mediet, det vill säga vilka möjligheter som medie-

formatet har att framföra nyheten gällande exempelvis tid och bilder. Enligt Ghersetti (ibid) kan *innehåll* definieras som ”det urval av personer, händelser och förhållanden i verkligheten som massmediernas nyheter rapporterar om”.

Formen hos en nyhet kan delas upp i två dimensioner: en yttre och en inre. Den *yttre* formen handlar om själva nyhetsmediets format, exempelvis att TV-mediet kan visa rörliga bilder till skillnad från en tidning som har stillbilder. Den *inre* formen syftar till nyhetstexten i sig och hur den ser ut, det vill säga hur språket i nyhetsrapporteringen förmedlar händelsen. Båda dimensionerna har betydelse för vilken bild av verkligheten som framställs genom nyheterna. (Ghersetti, 2000).

När det gäller en nyhet och dess *innehåll* har en hel del studier gjorts (se exempelvis Galtung & Ruge, 1965; Gans, 1980), vilket har resulterat i ett antal kännetecken för de händelser som till slut blir nyheter (Ghersetti, 2000). Dessa egenskaper kan delas in i åtta punkter och beskriver olika aspekter på innehållet som en nyhet i större eller mindre utsträckning kan ha. Ju fler av dessa egenskaper som en händelse har desto större är chansen att den tar sig igenom hela nyhetsprocessen och blir en nyhet. Håkan Hvitfeldt (1989:64-5) har sammanställt dessa punkter på följande vis:

1. Händelserna utspelas inom sakområdena *politik* och *ekonomi* samt *brott* och *olyckor*.
2. Händelserna är ofta *viktiga* eller *relevanta*.
3. Händelserna handlar om olika slag av *avvikelse* och inte det normala eller konstanta.
4. Händelserna utspelas på *kort avstånd* i olika dimensioner till mediets spridningsområde.
5. Händelserna är på olika sätt *konsonanta* med journalisternas och publikens värderingar.
6. Händelserna handlar om olika slag av *eliter*.
7. Händelserna är *begripliga* för respektive nyhetsmediums publik.
8. Händelserna berör *enskilda personer*.

Även Hadenius & Weibull (2003) talar om nyheters olika egenskaper och deras betydelse för nyhetsprocessen och nyhetsvärderingen och tar bl.a. upp vikten av tidsaspekten och det geografiska avståndet. En händelse som har inträffat nyligen har större chans att passera gatekeepern än en händelse som har ägt rum längre tillbaka i tiden. Detsamma gäller händelser som inträffat nära det område där mediemottagaren finns; det som sker i Sverige eller i närheten

av Sverige har större nyhetsvärde för de svenska medierna än nyheter som har sitt ursprung längre bort i världen. För de händelser som äger rum längre bort geografiskt ligger fokus ofta på ifall några svenskar är inblandade, och om så är fallet blir nyheten intressantare.

Palmer (2002) har utifrån Galtung och Ruge (1965) ytterligare några punkter som är värda att ta upp. Nyheter som är oväntade eller har en negativ klang är bättre nyhetsstoff än de förväntade och positiva nyheterna. En annan dimension är kontinuitet, det vill säga att en händelse som redan har förekommit i nyheterna oftast förblir där. Här skulle man kunna dra paralleller till rapporteringen om terrorism. När World Trade Center och Pentagon attackerades var det en oväntad händelse med negativ klang, vilket gjorde den till hett nyhetsstoff. Vidare efter det har rapporteringarna om terrorism fortsatt, eftersom associationer hela tiden kan dras till 11 september 2001 (kontinuitet). Dock menar Hadenius & Weibull (2003) att en nyhet som figurerar alltför länge i medierna lätt förlorar sitt nyhetsvärde, exempelvis rapporteringar om hungersnöd. Läsarna tappar intresset om samma ämne behandlas om och om igen i medierna, vilket tidningarna måste ta hänsyn till i sin nyhetsframställning.

För den här uppsatsen kommer en nyhets *inhåll* kort diskuteras i samband med en kvantitativ analys av vilka ämnen det är som dominerar de 98 artiklar som blev resultatet av det urval som gjordes. När det gäller *formen* hos en nyhet är det just den *inre* formen som är intressant att studera eftersom den fokuserar på språket i en nyhetstext. Då den här uppsatsen tittar på själva nyhetstexten kommer den *yttre* formen inte att tas i beaktande, eftersom den yttre formen handlar om medieformatets möjligheter att förmedla nyheter på och inte om nyhetstexten i sig.

3.2 Kvällspress och sensationsjournalistik

Sensationsjournalistiken har enligt Kobre (1964) sitt ursprung i den amerikanska pressen under slutet av 1800-talet, då Pulitzer köpte den ekonomiskt nedåtgående tidningen 'the World'. Pulitzer hade insett att ämnen såsom brott och sex lockade till sig läsare. Genom att skapa melodramatiska artiklar och se till så att tidningen var så pass billig att gemene man kunde köpa den lyckades han vända den ekonomiska trenden, och sensationsjournalistiken var ett faktum. Detta nya sätt att skriva om nyheter blev kallat 'Yellow Press' (Gul journalistik) efter serie-

figuren 'Yellow Kid' som fanns med i 'the World' (Kobre, ibid). I Sverige var det *Expressen*² som var först med att utnyttja sensationsjournalistikens fördelar (Hadenius & Weibull, 2003).

Som diskuterats i 3.1 är grundtanken med nyhetsrapportering att den ska vara saklig, relevant och opartisk. Dock hävdar Ghersetti (ibid) att verklighetens journalistik ofta ser annorlunda ut. Det händer inte alltför sällan att nyheter som vare sig är sakliga eller relevanta får stor uppmärksamhet i media. Sådana nyheter kallas traditionellt för sensationella nyheter och handlar ofta om avvikande och oförutsedda händelser. Mediemottagaren ska lockas in i texten. Fokus ligger därför bland annat på celebriteter, sex, olyckor och sportincidenter. Vanligast förekommande av sensationella nyheter är de som har negativa egenskaper, såsom mordhistorier och olika skandaler i exempelvis kändisvärlden. Det är dock viktigt att påpeka att även om sensationsjournalistiken ofta har låg saklighetsgrad och relevans behöver det inte alltid vara så. Det är fullt möjligt för nyheter att vara både sakliga och relevanta samtidigt som de är sensationella (Ghersetti, ibid). Detta är viktigt att poängtera, eftersom sensationsjournalistiken hos många uppfattas som enbart negativ i sitt sätt att gräva efter nyheter och publicera dem.

Det tidningsformat som främst förknippas med sensationsjournalistik är den så kallade tabloiden, eller kvällspress som formatet kallas i Sverige baserat på den tid som tidningen ges ut (Hadenius & Weibull, 2003). Tabloidformatet växte fram i Europa i början på 1900-talet. Det nya, mindre formatet skulle göra tidningen mer lättläst så att man kunde ta med den på till exempel tågresan eller i tunnelbanan. *Aftonbladet* var den första kvällstidningen i Sverige, men det var *Expressen* som under lång tid stod för den största framgången. Anledningen till att kvällstidningen i större utsträckning än morgonpressen utnyttjar sensationsjournalistikens fördelar är att den är beroende av att sälja lösnummer. Mediemottagarnas intresse måste snabbt väckas så att de köper tidningen. I Sverige anses dock inte kvällspressen ha lika stor negativ klang som den har i många andra länder, eftersom de svenska tabloiderna innehåller en hel del opinionsmaterial (Hadenius & Weibull, 2003).

Palmer (2002) tar upp skillnaden i nyhetsrapportering mellan dagspress (broadsheet) och kvällspress (tabloid) och menar att nyhetsvärderingen inte ser riktigt likadan ut hos dessa två tidningsformat. Exempelvis skulle en skvallernyhet som tas upp i kvällspressen troligtvis inte passera morgonpressens sällningskriterier. Dock beror det till viss del på hur nyheten ser ut. I exemplet som Palmer tar upp angående den brittiska skådespelaren Hugh Grants snedsteg med en

² Grundades 1944 med Carl-Adam Nycop som dess förste redaktionschef.

prostituerad i Hollywood 1995 fick skvallernyheter även uppmärksamhet i dagspressen. Detta berodde på att Grant blivit arresterad och att detta bekräftats av polisen. Om en källa med lägre auktoritet hade framhållit nyheten hade händelsen antagligen inte fått utrymme i dagspressen, menar Palmer (ibid).

De två huvudsakliga skillnaderna i nyhetsvärdering mellan morgon- och kvällspress är dels val av händelse att rapportera om, dels hur händelsen behandlas i rapporteringen. Enligt Palmer (2002:435) kan *val av händelse* ses ur två huvudsakliga aspekter:

- Kvällspressens nyhetsrapportering ger betydligt mindre uppmärksamhet åt utländska nyheter, bortsett från de tillfällen då händelserna antingen har karaktär av någon typ av katastrof eller kan kopplas till det egna landet på något sätt.
- Trots att båda tidningsformerna ger uppmärksamhet åt både nyheter av mänskligt intresse (exempelvis katastrofer som nämnt ovan) och politiska händelser finns det här en tydlig skillnad mellan kvälls- och morgonpress i frågan om var tyngdpunkten ligger. Medan dagspressen har ett större fokus på politiska nyheter ger kvällspressen mer utrymme åt händelser av mänskligt intresse.

När det gäller *behandling av en nyhet* menar Palmer (ibid) att den främsta skillnaden mellan de två tidningsformaten är att morgonpress i större utsträckning har med bakgrundsinformation och material angående olika reaktioner till den händelse som det rapporteras om än vad kvällspressen har.

Hadenius & Weibull (2003) menar att journalistiken idag generellt sett tenderar att grunda sig mer på sensationstänkandet än vad som gjordes tidigare. De anser att skillnaden mellan journalistik och underhållning inte längre är lika tydlig och klar, på grund av de allt högre kraven på snabb information och rubriker som lockar läsarnas intresse. ”Kvällstidningsjournalistiken dominerar i allt fler tidningar” (Hadenius & Weibull, 2003:350). Den välgenomtänkta och genomarbetade journalistiken hamnar därför lätt i skymundan.

3.3 Bakgrundsfakta om tidningarna

Morgontidningen *Dagens Nyheter* och kvällstidningen *Aftonbladet* är två av de tre² tidningar som räknas som de första inom den moderna masspressen i Sverige och som betecknar början på en ny tid inom svensk journalistik (Hadenius & Weibull, 2003). Nedan beskrivs kortfattat tidningarnas historik och samtida fakta.

Dagens Nyheter grundades i Stockholm 1864 av Rudolf Wall, som full av idéer om modern journalistik lyckades göra Sveriges första morgontidning populär hos den breda publiken. *DN* var billigare än de konkurrerande tidningarna och var dessutom den första tidning som distribuerades till de prenumererande läsarna genom utbärning (Hadenius & Weibull, 2003). Idag ägs *DN* av Bonniergruppen och ges ut av TidningsAB Marieberg. Tidningen är oberoende liberal. (www.dn.se, 2004). *DN* är den största tidningen bland morgonpressen med en genomsnittsupplaga på 367 300/utgivningsdag för år 2005 (www.dn.se, 2006).

Aftonbladet, som ses som den första moderna tidningen, grundades 1830 av Lars Johan Hierta. Tidningen hade ett brett innehåll av bland annat politiska nyheter, kåserier och utrikes-händelser. *Aftonbladet* fungerade också som annonsorgan med olika officiella notiser och personannonser på förstasidan. Eftersom Hierta var liberal och använde sin tidning till att föra en kampanj mot bland andra hovet, försökte de konservativa, med kung Karl XIV Johan i spetsen, stoppa tidningens framgångar. Dock hade tidningen vunnit så pass stor popularitet hos folket att den inte gick att stoppa (Hadenius och Weibull, 2003). *Aftonbladet* som idag är en oberoende socialdemokratisk tidning ägs till hälften (49.9 %) av Norges största mediekoncern Schibstedt, den andra hälften (50.1%) innehas av svenska LO (www.koncernen.aftonbladet.se, 2004). *Aftonbladet* är idag den största kvällstidningen med en genomsnittsupplaga på 452 000/utgivningsdag enligt 2004 års siffror (www.koncernen.aftonbladet.se, 2006). Detta kan jämföras med den näst största kvällstidningen *Expressen* vars genomsnittsupplaga ligger på 363 000/utgivningsdag för år 2004 (www.expressen.se, 2006).

² Den tredje tidningen var Stockholms-Tidningen som grundades 1889 av Anders Jeurling.

4. Terrorism

Vad är egentligen terrorism? Eftersom uppsatsen ämnar granska *DN:s* och *Aftonbladets* rapportering om terrorism och terrorister är det relevant att ha viss förkunskap om vad termerna innebär. I det här kapitlet behandlas därför begreppen terrorism och terrorist samt redogör för ursprunget till och utvecklingen av den terrorism som har sitt fäste i Mellanöstern.

4.1 Begreppen terrorism och terrorist

Terrorism är ett mycket komplicerat och svårdefinierat begrepp. De definitioner som finns idag anses inte vara tillräckligt bra och därför försöker såväl FN som EU och andra stater och organisationer hitta en ny, gemensam definition på begreppet. Det finns dock ännu ingen universell definition av begreppet terrorism som världens nationer gemensamt står bakom. Även begreppet terrorist saknar en generell definition. De definitioner som redan finns och som diskuteras nedan innefattar inte termen terrorist och på grund av detta är det endast definitioner av begreppet terrorism som tas upp här.

Amerikanska utrikesdepartementets definition, som diskuteras nedan, fastställdes redan 1983 och eftersom det har hänt en hel del i världen sedan dess bör den anses vara föråldrad, menar Gunnar Jervas (2003a). Europeiska Unionens definition är förvisso betydligt yngre, från 2003, men den är alldeles för komplicerad och vag i sin beskrivning (ibid). Den främsta gemensamma aspekten på definiering av terrorism mellan de olika existerande definitionerna är att det handlar om politiska avsikter och att de som drabbas av terrorismen ska påverkas på sådant sätt att aktionerna får effekt. Det som skiljer sig mellan definitionerna är huvudsakligen hur tillvägagångssättet uttrycks. Exempelvis handlar det enbart om våld i amerikanska UD:s definition, medan terrorism i EU:s definition kan handla om att till exempel tillverka eller transportera kärnvapen beroende på i vilket syfte det görs (Jervas, 2003a).

Allmänt sett när det gäller forskningen kring terrorism och hur den ska uttryckas finns det en del gemensamma kännetecken som enligt Bauhn (1990:2) kan sägas beskriva terrorism: ”Hit hör att terroristhandlingen innebär användande av våld, att den är politisk till sin natur, att den sprider skräck, att den innehåller hot, att den syftar till att uppnå vissa psykologiska effekter och att dess omedelbara offer respektive egentliga målgrupp är skilda åt”. Ett av terroristens mål är att väcka så stor uppmärksamhet som möjligt. Här har medier en avgörande roll, menar Bauhn (1990).

Medier utgör en del i terroristernas aktioner, genom att ge händelserna mycket uppmärksamhet. Detta är någonting som terrorister är högst medvetna om och utnyttjar genom att slå till på platser och under förhållanden som gör aktionerna extra sensationella. Bauhn (1990) ger här som exempel när palestinska terrorister attackerade israeliska idrottare under OS i München 1972. Eftersom det redan fanns ett stort antal journalister och reportrar på plats kunde händelserna snabbt sändas ut över hela världen, vilket gav den effekt som terroristerna vill uppnå.

Eftersom Mellanöstern framställs i medier som det huvudsakliga område där terrorism har sitt säte är det betydelsefullt att titta på den definition som regimerna i dessa länder står bakom. En konferens mellan världens muslimnationers utrikesministrar hölls i Kuala Lumpur, Malaysia, april 2002. En av punkterna på stormötets agenda var att enas om en definition av begreppet terrorism. Dock avslutades mötet utan att man nått någon gemensam definition. Istället uppmanade de muslimska utrikesministrarna FN att samordna en konferens för att komma fram till en universell definition (www.bbc.co.uk, 2004).

FN i sin tur utsåg en kommitté kallad Sixth Committee som bland annat fick till uppgift att framarbete en definition av begreppet terrorism. På FN:s hemsida står att läsa att Sixth Committee kommer att redovisa resultatet på hemsidan efter den avslutade sessionen om man kommer fram till någon definition. Dock hölls den session som man refererar till redan hösten 2002 och i dess sammanfattning finns inte terrorism definierat (www.un.org, 2006). FN har även tidigare, under 80- och 90-talen, haft svårigheter med att enas om en slutlig definition av begreppet, eftersom terrorism kan förekomma i så många olika slag och ta sig uttryck i så många olika former. Till exempel är idag Internet så pass utvecklat i västvärlden att det har en avgörande roll för stater, myndigheter och företag i fråga om sårbarhet och kan utsättas för sabotage med förödande konsekvenser. Terrorism som utnyttjar den nya tekniken för att nå sina mål innefattar inte fysiskt våld, men det handlar ändå om terrorism och det är bland annat på grund av detta som terrorismbegreppet är så svårt att ge en universell definition (Jervas, 2003a).

Jervas (2003a:13) citerar amerikanska UD:s definition: ”avsiktligt, politiskt motiverat våld riktat mot icke-stridande mål (targets), utfört av subnationella grupper eller hemliga agenter, vanligtvis avsett att påverka en publik”. Dock kan inte definitionen ses som generell, förklarar Jervas (2003a). Om man prövar definitionen på 11 september-dådet stämmer inte ”subnationell grupp”, eftersom det handlade om en transnationell grupp. Amerikanska utrikesdepartementets definition i sin helhet kan således inte alltid användas för att beskriva fenomenet terrorism.

Vidare kan även *hot* om attack klassas som terrorism, vilket innebär att våld inte alltid behöver förekomma, menar Jervas (ibid).

EU:s definition är mer specifikt beskrivande och listar upp olika punkter som anses vara terroristbrott. EU:s definition handlar mer om på vilka sätt som terrorism ska bekämpas, vilket innebär att definitionen är mer inbakad i en slags handlingsplan. Den första artikeln i handlingsplanen (EU:s definition, 2002 i Jervas, 2003a:16) går ut på att lista upp vad som ska betraktas som terroristbrott. Allt som listas upp anses vara terroristbrott om de har som syfte att antingen:

- injaga allvarlig fruktan hos en befolkning
- otillbörligen tvinga offentliga organ eller en organisation att utföra eller avstå från att utföra en viss handling, eller
- allvarligt destabilisera eller förstöra de grundläggande politiska, konstitutionella, ekonomiska eller sociala strukturerna i ett land eller i en internationell organisation

Ett exempel från listan är ”utsläpp av farliga ämnen eller orsakande av brand, översvämningar eller explosioner, vilka utsätter människoliv för fara” (Jervas, 2003a:17). Den stora skillnaden mellan Amerikanska UD:s definition och EU:s är att den sistnämndas har mer karaktär av en ”politisk förhandlingsprodukt”, det vill säga att den vid behov ska kunna fyllas på med olika handlingar som anses klassas som terrorism (Jervas, ibid).

Slutligen finns också amerikanska underrättelsetjänsten FBI:s definition som lyder: ”Terrorism är illegal användning av makt eller våld mot människor eller egendom för att skrämja eller tvinga en regering, den civila befolkningen eller andra delar däri till lydnad, för att främja politiska eller sociala syften” (FBI:s definition i Cryan, 2002, min översättning). Precis som ovannämnda definitioner är dock även denna definition problematisk. Cryan (2002) menar att i enlighet med denna definition av terrorism har också USA:s regering bedrivit terrorism mot flera olika nationer, bland annat en bombattack mot en förort till Beirut 1985, där 80 civila människor dog och 200 skadades. Cryan nämner flera olika händelser som kan klassas som terrorism och som den amerikanska regeringen har stått bakom. Vidare ställer han sig en viktig fråga, nämligen vem som har rätt att definiera begreppet terrorism och vem som inte har det. Detta kan möjligen förklara varför det har varit så svårt för många av världens nationer att enas om en gemensam definition. Det som anses vara terrorism i en kultur kanske anses vara

frihetskamp i en annan; vem har rätten att bestämma vad som gäller? Enligt min mening kommer det vara svårt att komma fram till en gemensam definition, eftersom vi tänker olika beroende på vilken kulturell och politisk bakgrund som vi har.

Denna uppsats kommer att utgå från FBI:s definition, på grund av att den är kort och koncis samt lättbegriplig.

4.2 Terrorism i Mellanöstern

Västvärldens generella syn på islam är att det är förknippat med våld, anser Nasr (2002). Även Abukhalil (2002) är inne på det spåret, men går ett steg längre och menar att det västerländska synsättet associerar islam med terrorism. Dock är det otydligt i deras resonemang om de med västvärlden avser människor i allmänhet, politiker och andra elitgrupper eller kanske medierna. Troligen menar de alla dessa grupper. Enligt min åsikt är det rimligt att anta att många människor i västvärlden kopplar ihop islam med terrorism, men vad beror det på? En anledning skulle kunna vara förväxlingen med islamism, som enligt Jervas (2003b:94) är en "[...] militant muslimsk rörelse med holistisk syn på islam som vill återupprätta kalifatet". Islamism ses som militant eftersom den utnyttjar alla tillgängliga medel, såväl civilt som militärt våld, för att nå sina mål.

Islamismen uppstod 1923 i samband med det osmanska imperiets fall, men det var först i slutet av 70-talet då ayatollah Khomeini tog makten som den fick sitt genombrott. Den islamistiska riktningen som stod bakom Khomeinis maktövertagande var den shiitiska Fadayan e-Islam som hade sitt fäste i Iran. I och med att islamisterna fick makten i Iran ändrades synen på terrorism. Tidigare hade islamism endast riktat sitt våld mot dess politiska motståndare, som man ansåg styrde den muslimska världen på ett orättvist sätt. Dessutom var självmordsattacker förbjudna. Dock innebar den nya islamismen som växte fram i Iran i slutet av 1970-talet att alla medel som kunde bidra till att skapa kaos och uppmärksamhet var tillåtna. Målet för det islamistiska våldet var inte längre enbart de politiska motståndarna utan även civila offer ansågs utgöra en viktig del i kampen för ett muslimskt maktövertagande. Självmordsbombningar blev därför tillåtna och man började också ta utländsk gisslan (Jervas, 2003b). Islamism ska alltså inte förväxlas med islam, men troligtvis gör många människor det, eftersom islamism har sitt ursprung i islam. För den som är oinsatt är det lätt att felaktigt tro att det är samma sak.

Är det då endast islamismen som ligger bakom den terrorism som har sitt fäste i Mellanöstern med omnejd? Jervas (2003b) menar att det finns fler faktorer som ligger bakom. Bland

annat är det är den frustration över politisk och ekonomisk stagnation hos folket i området som har bidragit till framkallandet av terrorism. Uppkomsten till denna frustration finns enligt honom i islams historia, samt i den relativt unga islamismen. Till skillnad från den allmänna synen på religion i västvärlden som främst en privat angelägenhet, är islam en hel livsstil som präglar samhället runtomkring. I och med att religionen i de muslimska länderna har så pass stor förankring i kulturen och samhället är det av stor vikt att titta på dess ursprung och utveckling fram till våra dagar.

Från att ha varit en mycket framgångsrik religion under flera hundra år sedan 600-talet med många anhängare i såväl Asien som Europa tvingades islam tillbaka av européer som snabbt erövrade stora delar av världen, främst under 1600-talet (Esposito, 2001). Under den islamska religionens storhetstid var det inte bara religionen i sig som hade stor framgång, utan även på ett kulturellt och vetenskapligt plan var islam dominerande i utvecklingen. Dock medförde de stora upptäckterna i Europa en snabb nedgång och islam förlorade sin roll som företrädare för samhällsutvecklingen i världen (Jervas, 2003b).

Den dominerande makten i Mellanöstern har skiftat åtskilliga gånger. Turkarna tog över makten från muslimska dynastier, medan Storbritannien och Frankrike blev den dominerande makten under första världskriget. Suezkriget på 1950-talet innebar ytterligare ett maktskifte till huvudsakligen USA, men också till viss del Sovjetunionen. När Sovjetväldet slutligen föll på 80-talet stärktes USA:s maktposition i Mellanöstern. Från att ha varit en växande och framgångsrik religion står islam numera i allt större utsträckning under västvärldens kontroll där USA har den största maktrollen. Konsekvenserna har blivit att många muslimska anhängare känner sig frustrerade över sin underlägsenhet i det moderna samhället och ser i synnerhet USA som skyldiga till detta (Jervas, 2003b). Motsättningar mellan olika muslimska länder i Mellanöstern har också bidragit till oron i området. Dessa motsättningar har sin grund i olika regimers försök att ta över makten över den muslimska världen. USA:s maktställning har i och med detta stärkts genom att de har satt stopp för en eller flera staters framfart och på så vis sett till att den rådande maktbalansen i området bevarats.

En annan viktig händelse som har bidragit till framväxandet av terrorism i Mellanöstern-området är Sovjetunionens invasion av Afghanistan i ungefär samma veva som Khomeini tog makten. Både muslimer och USA ställde sig negativa till detta. De förstnämnda för att de såg det som en attack på sin religion och de sistnämnda för att de såg det som ett försök av Sovjet-

unionen att sno åt sig kontrollen över oljetillgångarna. Sovjet bekämpades av enskilda afghaner och araber, samt nationerna Pakistan, Saudiarabien och USA och tvingades därmed dra sig tillbaka 1989. Efter detta spreds många afghaner till olika länder, bland annat Frankrike och Algeriet, och terrorismen runt om i världen växte. Efter att World Trade Center i New York attackerats för första gången 1993 och en intensiv jakt på de skyldiga hade inletts drog sig många afghaner tillbaka till Afghanistan där de mötte upp med Usama bin Ladin. Dock ska det påpekas att det inte var bin Ladin som grundade terroristnätverket al-Qaida, utan en man vid namn dr Azzam (Jervas, 2003b). När dr Azzam dog i en bombattack tog bin Ladin över organisationen.

5. Tidigare studier om nyhetsrapportering av terrorism i svenska medier

Kort efter attackerna mot New York och Washington 2001 och de efterföljande händelserna i Afghanistan, samt jakten på förövarna skrevs ett antal rapporter om hur nyhetsrapporteringen såg ut i svenska medier. Här presenteras de rapporter som är av störst intresse för denna studie.

En av de rapporter som skrevs är *Terrorkriget i kvällspressen* som gjordes av Styrelsen för psykologiskt försvar och författades av Gert Z Nordström (2002). Studien granskar hur Aftonbladet och Expressen rapporterade om attentaten den 11 september 2001, kriget i Afghanistan, samt jakten på Usama bin Ladin. Det är huvudsakligen två aspekter som denna rapport tittar närmare på: retoriken (både text och bild) och propagandan/påverkan. Nordström menar i sin studie att båda tidningarna innehåller en hel del propaganda och att det främst är i rapporteringen om jakten på Usama bin Ladin som just dold propaganda används. Genom att personifiera och mytologisera Usama bin Ladin som den onda kraften, i motsats till den goda som i tidningarna beskrivs i abstrakt form som 'demokrati' eller 'det öppna samhället', får läsaren en färdig bild av vem fienden är. En viktig och intressant slutsats som Nordström drar är att tidningarnas sätt att rapportera om terrorkriget i hög grad utgår från iscensättning där retorik i både bild och text, samt propaganda, har stor betydelse.

En annan rapport som Styrelsen för psykologiskt försvar också har publicerat heter *Tio dagar som skakade världen* och är skriven av Lars Nord och Jesper Strömbäck (2002). Den granskar bevakningen av attackerna 11 september 2001 och kriget i Afghanistan samma år. Denna studie tittar på hur Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Expressen, Aftonbladet, TV4:s Nyheterna, samt SVT:s Rapport och Aktuellt rapporterade om händelserna i USA och Afghanistan. Fokus ligger på vilka teman och källor som är vanligast i rapporteringen, hur vanligt förekommande svenska aspekter av händelsen är, samt hur vanligt förekommande olika slags spekulationer och antiamerikanska respektive antimuslimska retoriska figurer är. Studien kommer bl.a. fram till att användandet av spekulation i medierna i vissa fall var mer utbrett i kvällspressen och TV4:s Nyheterna och i vissa fall var det istället morgonpressen och SVT:s nyhetsprogram som använde spekulation i högre grad, vilket innebär att det inte går att göra någon direkt skillnad mellan de olika medierna. En annan viktig slutsats i studien är att alla de medier som granskats gav en någorlunda neutral bild av islam och muslimer i sin rapportering.

Det är således, enligt denna studie, inte rimligt att särskilja de olika större svenska medierna i fråga om sättet som de rapporterade om terrordåden i USA och kriget i Afghanistan på.

Ytterligare en rapport som har skrivits i syfte att granska bevakningen av terrordåden i USA heter *11 september mediernas bevakning av terrorattackerna – en undersökning av informationsförmedling och åsiktsbildning i svenska medier* och är skriven av Göran Leth och Torsten Thurén (2002) – Stiftelsen Institutet för Mediestudier. Denna studie tittar på hur telegrambyrån TT och mediekanalerna Rapport, Aktuellt, Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Expressen samt Aftonbladet skötte sin informationsuppgift gällande attackerna i USA och jakten på förövarna, samt hur åsiktsbildningen såg ut i medierna. Rapporten använder tre stora utländska tidningar - New York Times, Le Monde och Neue Zürcher Zeitung - som jämförelse med de svenska mediernas rapportering. Studiens resultat när det gäller informationsförmedlingen visar att alla medier i större eller mindre utsträckning innehöll en hel del felaktiga uppgifter i fråga om antalet döda i terrorattackerna. Leth och Thurén menar på att det förvisso var de amerikanska uppgifterna som var felaktiga, men att det borde vara de svenska mediernas ansvar att behandla siffrorna med viss skepsis. Precis som ovannämnda rapport *Terrorkriget i kvällspressen* kommer den här studien fram till att rapporteringen om Usama bin Ladin inte var sakligt grundad. Både kvällstidningarnas och morgontidningarnas framställning av Usama bin Ladin präglades av ”[...] en schablonbild hämtad från agentromanernas värld“ (137). Gällande åsiktsbildningen i rapporteringarna visar resultaten att alla tidningar hade en oerhörd bredd av åsikter som kunde skilja sig åt t.o.m. i samma tidning. Resultaten visar också att rapporteringen, precis som studien *Tio dagar som skakade världen* kom fram till, var neutral i fråga om åsikter om kopplingen mellan terrorism och islam. Det skrevs en hel del om religion och just islam, men utan att några paralleller drogs till att islam som religion skulle vara skuldbärare till terrorism.

6. Analystyper: diskursanalys och semiotik

Synen på nyheter har på senare år förändrats genom att forskningen om journalistik har breddats. Från att huvudsakligen ha fokuserat på själva nyhetsprocessen, samt på vilka sätt mottagaren påverkas av nyheter, började man på 90-talet även ta hänsyn till de diskursiva, semiotiska och retoriska faktorerna i nyhetstexten. Man började se på nyheter som texter, skapade i en viss kontext där allting hänger ihop inom en specifik diskurs. Man ansåg inte längre att endast nyhetsprocessen har betydelse för hur den färdiga nyheten ser ut, utan att hela samhället runtomkring, det vill säga de sociala och kulturella faktorerna är av stor vikt för hur nyheter förmedlas till en publik (Ghersetti, 2000).

Nyhetstexter bär alltså på en eller flera diskurser som hänger ihop med samhället runtomkring. Det är därför av intresse att studera en nyhetstext och granska dess sätt att beskriva nyheten och försöka hitta de diskurser som finns. Detta kan göras på olika sätt och den här uppsatsen kommer att använda sig av analystyperna diskursanalys och semiotik. Detta motiveras med att det främst är artiklarnas ämnen och deras språkliga karaktär som står i fokus. Ur ett diskursanalytiskt och semiotiskt perspektiv studeras hur händelserna beskrivs i nyhetsartiklarna ifråga om vilka de dominerande ämnena i artiklarna är, hur artiklarna är uppbyggda, hur ordföljd och ordval ser ut, samt om användande av metaforer förekommer.

6.1 Diskurs och diskursanalys

Begreppet 'diskurs' förekommer i allt större utsträckning i olika vetenskapliga texter och dess roll inom samhällsforskningen har blivit mer och mer betydelsefull. Diskurs kan definieras som "[...] ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)" (Winther Jørgensen & Phillips, 1999:7). Diskurs kan också definieras som ett slags språkligt socialt samspel (Berglez, 2000:200).

Huvudsakligen är det den franske tänkaren Michel Foucault som förknippas med diskursbegreppet. Foucaults syn på diskursbegreppet är att det handlar om ett slags skapande varje gång någon exempelvis yttrar någonting. Tanken här är att samtidigt som diskursen skapas av den sociala verklighet som den verkar inom, är den även med och påverkar de rådande mönster som utgör själva ramen för den sociala kontexten (Lövgren, 1999:1). Diskursen är alltså med och formar den verklighet som den själv formas av, och därför kan det inte handla om en återspeglning

av en slags yttre verklighet: ”Diskursen kan inte sägas återge någon slags sann, neutral verklighet utan bidrar snarare till att skapa världen” (Lövgren, 1999:1:12) (Se vidare kapitel 2 angående förhållandet mellan nyhet och verklighet).

Diskursen formar oss till dem vi är i den samhälleliga kontexten. Vi för till exempel olika typer av samtal beroende på i vilket sammanhang vi befinner oss. Vi använder inte exakt samma språk när vi talar med en vän som när vi talar med chefen på arbetet. Det är konventionen inom varje kultur som styr hur vi ska agera i olika kontexter (Berglez, 2000). Olika diskurser råder inom olika områden i samhället, det vill säga vårt sätt att tänka och kommunicera med andra skiljer sig åt beroende på vilken diskurs vi verkar inom. Exempelvis finns det en slags diskurs inom media och en annan i den politiska sfären. Diskurserna delar in oss i olika grupper i och med att vår uppfattning om verkligheten ser olika ut beroende på vilken roll vi har i en viss situation, till exempel läkare eller patient (Lövgren; 1999:1).

För att studera en nyhetstexts diskursiva form är det lämpligt att använda sig av *diskursanalys*. Denna typ av analys kan ses som en slags forskningsmetod där syftet är att studera vilken diskurs som dominerar inom ett bestämt område och vad det får för betydelse för omgivningens uppfattning. Det handlar om att försöka hitta mening i verkligheten och det görs bäst genom att studera språket, eftersom språket utgör vårt främsta hjälpmedel för att tolka och förstå omvärlden (Neumann, 2003). När man analyserar en viss diskurs, i fallet med den här uppsatsen en nyhetstext, är det viktigt att väga in vilken kontext som diskursen befinner sig i menar Berglez (2000). Att bara lägga fokus på den enskilda texten i sig är inte tillräckligt, anser han, utan det gäller att också försöka fånga det som är frånvarande i texten. Alla bakomliggande faktorer som har bidragit till den slutgiltiga produkten, såsom kultur, ideologi, politisk och ekonomisk ställning, bör också tas hänsyn till. Det handlar då inte bara om journalistens och tidningens roll utan även om samhället i vilket texten har skapats: ”Nyhetstexten produceras och finns till i ett samhälle, och det är samhället [...] som utgör textens orsak” (Berglez, 2000:196). När det gäller den här uppsatsen är det inte möjligt att väga in alla dessa faktorer i analysen, utan fokus kommer att ligga på den enskilda texten. Läsaren bör därför vara medveten om att det som analysen resulterar i bygger på nyhetstexterna i sig.

En diskursanalys kan enligt Berglez (2000) antingen göras på makro- eller mikronivå. Att analysera på *makronivå* innebär att titta på en texts tematiska och schematiska struktur. Den hierarkiska ordningen av händelser i nyhetsartikeln studeras, samt vilka förbestämda regler och

scheman som journalistiken följer, exempelvis att rubriken och ingressen fungerar som en sammanfattning av händelseförloppet (Berglez, 2000). För den här uppsatsen kommer diskursanalys på makronivå utnyttjas i fråga om vilka ämnen som dominerar artiklarna genom rubrikerna samt hur den schematiska strukturen ser ut.

Diskursanalys utifrån ett *mikroperspektiv* går in mer i detalj i texten och tittar på ”koherens, implikationer och stilmässiga faktorer” (Berglez, 2000:205). *Koherens* handlar om hur texten hänger ihop och bygger på ett fungerande möte mellan text och läsare. De gap som finns i texten fylls i av mottagaren genom ett kulturellt och socialt samförstånd. Vidare handlar *implikationer* om en texts överflödiga information och vilken betydelse det får för mottagandet av texten. Extra fakta som inte har med den primära poängen att göra räknas som en implikation, exempelvis att man uppger att förövaren kommer från ett specifikt land utan att det egentligen har någon särskild betydelse för nyhetens innehåll. En texts *stil* beskrivs i 6.1.1. Gällande mikroperspektivet kommer analysen i denna uppsats titta på de stilmässiga faktorerna i nyhetstexterna.

6.1.1 Teun A. van Dijks modell för diskursanalys

Diskurs, enligt Teun A. van Dijk (1988:24-5) handlar om hur man använder språket i olika kontexter. Diskurs är ett sätt att samspråka och kan se olika ut för olika situationer (kontexter) inom ett och samma samhälle. Van Dijk ser diskurs som en viktig del i samhället och det är huvudsakligen förhållandet mellan de båda som han intresserar sig för. Han menar på att detta förhållande kan ses som en triangel där social kognition utgör ett viktigt element, genom att fungera som en länk mellan diskurs och samhälle. Social kognition handlar om de mentala processer som förekommer inom varje samhälle och som bland annat bygger på gemensamma sociala och kulturella tankesätt. Diskurs är således en social praktik där språket spelar en avgörande roll för hur människor samverkar och kommunicerar med varandra inom ett samhälle.

När det gäller diskursanalys gör van Dijk (1994:117-122) en mer specifik beskrivning och använder just nyhetsrapportering som föremål för sin modell och är därför speciellt intressant för denna studie. Enligt modellen finns det sex stycken delar som en diskursanalys, på både makro- och mikronivå, består av: *ämne, schema, lokal mening, syntax, stil* och *retorik*. Den här uppsatsen kommer dock inte att utnyttja alla dessa sex delar i van Dijks modell, utan tonvikten ligger på *ämne, schema, syntax* och *stil*. Nedan följer ändå en kortare beskrivning av alla delarna för att fånga helheten i hans modell.

Ämne handlar om hur en text är strukturerad på makronivå och utgör den viktigaste faktorn för hur diskursen i texten tar sig uttryck. Rubriken och ingressen är exempel på hur en texts ämne direkt påvisar diskursen. Det är först och främst ämnet i en text som uppmärksammas av en nyhetsmottagare och är därför den mest betydelsefulla delen i den mentala process som förekommer i mötet mellan text och mottagare. Detta innebär att texten kan manipulera mottagaren genom att exempelvis framställa oviktiga ämnen som viktiga och på så vis utgör en texts diskurs en viktig maktfaktor i ett samhälle. Eftersom den här studien ämnar göra både en kvantitativ och en kvalitativ analys av nyhetsartiklar, är denna aspekt i van Dijks resonemang betydelsefull. Genom att granska och bestämma artiklarnas huvudsakliga ämne, via rubrikerna, kan urvalet till den djupare, kvalitativa analysen underlättas.

Schema innebär att en text är uppbyggd på ett visst sätt, där de olika delarna har en viss bestämd ordning. Exempelvis kommer nyhetstextens sammanfattning alltid först i form av rubrik och ingress, följt av huvudnyhet, bakgrundsfakta, verbala reaktioner och slutligen kommentarer. Själva schemat i sig har inte särskilt stor mening för förmedlingen av nyheten, men om till exempel någon av delarna utelämnas (exempelvis bakgrund) kan det få stor betydelse för uppfattningen av nyhetsrapporteringen. Denna aspekt är också intressant för min studie, eftersom den ger en översiktlig bild av hur artiklarna är uppbyggda. På så vis är det lätt att se huruvida artiklarnas struktur liknar eller skiljer sig från varandra och vad detta kan ha för betydelse för nyhetsframställningen.

Lokal mening går ner på mikronivå i texten och har att göra med vad som tas med och inte i en nyhetstext. Mottagaren förutsätts ha vissa förkunskaper vilket innebär att en text inte behöver vara väldigt detaljerat uppbyggd. Det medför att vad texten egentligen säger ligger dolt mellan raderna och kan ibland vara svårt att tyda. ”Semantically speaking, discourses are tips of the icebergs of information represented in their underlying models, of which most information remains implicit in the text” (van Dijk, 1994:120). Som exempel tar van Dijk här upp att angående nyheter om etniska angelägenheter kan man anta att det som finns dolt i texten är det som kopplar ihop minoritetsgrupper med någonting positivt och majoriteten med någonting negativt. Vidare menar van Dijk att nyheter som anses vara viktigare innehåller fler detaljer och mer information än ointressanta nyheter.

En nyhetstexts *stil* bygger på vilka ord som väljs framför andra. Exempelvis tar van Dijk upp att i en högerpolitiskt inriktad tidning skulle ’minority disturbances’ (oroligheter bland

minoriteter) beskrivas som 'riots' (upplopp). Ett nyhetsmediums och en journalists åsikter och värderingar styr vilka ord som i nyhetstexten beskriver en händelse. De ord som inte väljs förstärker genom sin frånvaro betydelsen hos de ord som är med i texten. (van Dijk, 1994). Aspekten *stil* är av intresse för studien då den möjliggör en djupare analys av artiklarna. Genom att granska vilka ord som förekommer i artiklarna för att beskriva nyheter om terrorism kan den diskursiva nivån i texterna lättare upptäckas.

Syntax har att göra med ordföljden i nyhetstexten. Van Dijk (ibid) tar som exempel upp att minoritetsgrupper i samband med någonting negativt ofta hamnar först i en mening: "Black youth involved in rape case" (svarta ungdomar inblandade i våldtäktsfall) (van Dijk, 1994:121). Omvänt hamnar majoritetsgrupper oftast sist i en mening trots en negativ ton, som i exemplet: "Black youths beaten up by police" (svarta ungdomar misshandlade av polis) (van Dijk, 1994:121). Fokus i en mening ligger på det första ordet vilket innebär att när meningens i sin helhet har en negativ klang kopplas denna automatiskt till det förstkommande ordet. Även denna aspekt är av stor vikt i mitt analysarbete. Precis som när det gäller vilken *stil* som präglar artiklarna kan en granskning av hur *ordföljden* ser ut i artiklarna på liknande sätt bidra till att diskursen i nyhetsrapporteringen avslöjas.

Slutligen, *retorik* handlar om hur en text försöker övertyga sin mottagare om någonting. Den retoriska strukturen använder exempelvis alliteration och det semiotiska begreppet metaforer för att bland annat uppmärksamma på eller betona en särskild mening i diskursen.

6.2 Semiotik

Det finns en mängd olika semiotiska begrepp och de som är speciellt intressanta för den här studien är *paradigm* och *syntagm*. Dessa beskrivs nedan efter en kort redogörelse för semiotikens ursprung.

Begreppet 'semiotik' kommer ur grekiskans 'semion' (=tecken). Semiotik är en vetenskap som syftar till att fånga mening och meningsskapande genom att "blottlägga det omedvetna och konventionella som finns inbyggt i all kommunikation" (Heradstveit & Bjørge, 1987:21). I språket finns gemensamma koder som gör att vi kan förstå varandra. Utan dessa koder skulle det sociala livet inte existera. Föregångarna för teckenvetenskapen är Ferdinand de Saussure (semiologi) och Charles Sanders Peirce (semiotik). Enligt Drotner m.fl. (1996) utvecklades semiologin ur lingvistik. Från att ha intresserat sig för språkets utveckling genom historien

övergick man till att studera strukturen i språket. Enligt ett citat hämtat ur elevers publicerade anteckningar från Saussures föreläsningar 1916 ska semiologi definieras som ”en vetenskap, som studerar tecknens liv såsom de utvecklas i det sociala livet” (Saussure, 1916 i Drotner m.fl., 1996:86).

Semiotiken liknar semilogin genom att man ser språket som en social praktik. Dock finns det vissa skillnader. Peirce såg tecken som processer och inte som strukturer, vilket betyder att språkets mening måste studeras i sin användning (kontexten) snarare än att titta på hur det är strukturerat och uppbyggt (ibid). Det råder viss oenighet inom forskningsvärlden kring huruvida dessa två riktningar, semiologi och semiotik, ska kombineras eller ses som två vitt skilda teorier. Dock har IASS (International Association for Semiotic Studies) fastställt att semiotik ska fungera som den generella benämningen på teckenvetenskapen, vilket inbegriper båda riktningarna (Heradstveit & Bjørge, 1987:21; Nordström, 2003:115). Den här uppsatsen utgår från Saussures tankar och därför följer nedan en utförligare beskrivning av hans viktigaste resonemang.

Saussure var huvudsakligen intresserad av språket och dess uppbyggnad av tecken och koder. Enligt honom består ett tecken av två sidor: ”signifier” (det betecknande) och ”signified” (det betecknade). Den *betecknande* sidan är det som uttrycks och som bär på samma förutsättningar för alla mottagare. Den *betecknade* sidan är den mentala association som det betecknande framkallar (Bignell, 1997). Enligt Saussure är ett tecken godtyckligt, eftersom det inte existerar i sig utan är en konstruktion. Ett objekt har olika benämningar för olika språk, vilket påvisar att objektet i sig inte har någon naturlig koppling till det ord som varje språk har för det. Inom varje kultur krävs ett system av koder för att vi ska kunna kommunicera med och förstå varandra. Det är genom dessa koder som tecken får betydelse. En kod ingår som del i en slags förkunskap som är absolut nödvändig för oss att ha för att vi ska kunna ta del av ett budskap. Relationen mellan det betecknande och det betecknade är beroende av de koder som har skapats genom den kulturella konventionen. Sambandet mellan de två delarna av ett tecken skulle sakna mening om dessa koder inte existerade. Dock har inte alla människor i ett samhälle tillgång till alla koder som finns. Exempelvis har ungdomar ett antal ”underkoder” som vuxna ofta inte förstår. (Heradstveit & Bjørge, 1987)

Paradigm innebär själva valet av tecken för att skapa mening i en text, menar Drotner m.fl. (1996). De olika tecken, eller ord/uttryck, som utgör basis för vad som sedan väljs är alla lika varandra samtidigt som de står i kontrast till varandra. Om man till exempel ska beskriva en

person som varit inblandad i en viss händelse finns det olika ord att välja mellan för att uttrycka vilken typ av person det handlar om, såsom 'skolelev', 'flicka', '10-åring' eller 'barn' (Drotner m.fl., 1996:189). Alla dessa ord påminner om varandra, men är också olika genom att användandet av dem kan konnotera olika betydelser i den text som de förekommer i. Här kan kopplingar dras till van Dijks diskursanalysmodell där *stil* handlar om vilka ord som väljs framför andra för att berätta en nyhet (se 6.1.1).

Syntagm i sin tur handlar om hur de ord som valts att beskriva en händelse kombineras. Sättet de sätts ihop på, det vill säga vilket ord som kommer först i meningen, har stor betydelse för hur texten uppfattas av mottagaren. Även här kan paralleller dras till van Dijk ifråga om *syntax* där ordföljden är av stor vikt för meningen som förmedlas i en nyhet.

För att förenkla läsningen i analysen kommer begreppet *ordval* att användas avseende paradigm/stil och begreppet *ordföljd* avseende syntagm/syntax.

7. Metod

Detta kapitel redogör för vad kvantitativ och kvalitativ forskningsmetod innebär, samt tar upp hur urvalet av artiklarna för den kvantitativa analysen gick till³. Här redogörs också för hur materialet har analyserats, följt av ett avsnitt om självkritiska reflektioner.

7.1 Kvantitativ och kvalitativ metod

Inom den samhällsvetenskapliga forskningen finns två olika metoder som används för att skapa förståelse för hur samhället och verkligheten fungerar och ser ut: kvantitativ och kvalitativ metod. Holme & Krohn Solvang (1997) menar att båda metoder har sina fördelar och nackdelar, vilket gör att man inte kan säga att den ena är bättre än den andra. Det handlar om att välja den metod som är bäst lämpad för just den frågeställning som man har. Den här uppsatsen kombinerar båda dessa metoder, men tyngdpunkten ligger på kvalitativ metod. Genom kvantitativ metod undersöks de 98 artiklarnas huvudsakliga ämne, för att sedan kunna välja ut artiklar för den kvalitativa analysen. Därefter analyseras och redogörs för de yttre faktorerna i de valda artiklarna, det vill säga hur den schematiska uppbyggnaden ser ut. Slutligen följer den kvalitativa analysen där artiklarna studeras mer ingående ifråga om ordföljd och ordval.

Kvantitativ forskning karaktäriseras av mätbarhet, det vill säga att allting ska kunna generaliseras och representera en helhet. Grundtanken är således att det finns en slags objektiv sanning som forskningen med hjälp av att mäta i siffror och tabeller kan nå insikt om. Den kvantitativa metoden är uppbyggd så att forskningen är strukturerad och planerad redan innan själva analysen påbörjas (Holme & Krohn Solvang, *ibid*). I kvantitativ metod använder man sig exempelvis av enkäter med fasta svarsalternativ. Forskaren uppmuntras till att ha ett distanserat förhållande till sitt forskningsobjekt, det vill säga hon ska själv inte utgöra en del av det som hon studerar, utan ska ha ett slags 'jag-det-förhållande' till forskningsobjektet (Holme & Krohn Solvang, 1997:151). Kvantitativa studier går på bredden i forskningen i syfte att försöka fånga ett helhetsperspektiv av det som undersöks (Holme & Krohn Solvang, 1997).

Den kvalitativa forskningsmetoden handlar om att försöka få en djupare förståelse om forskningsobjektet. Istället för att undersöka ett stort material på ytan innebär den kvalitativa metoden att man gör en djupare analys av ett fåtal aspekter av det man studerar. Studierna är inte

³ För urval av artiklar till den kvalitativa analysen, se 8.2.

fullt så strukturerade som hos den kvantitativa metoden, utan här handlar det om en flexiblare metod med exempelvis djupintervjuer där frågorna och svaren inte nödvändigtvis är fastställda.

I den kvalitativa metoden har forskaren ett närmare förhållande till sitt undersökningsobjekt och vill undersöka det inifrån (Holme & Krohn Solvang, 1997). Det handlar här om en 'jag-du-relation' där forskaren "ansikte mot ansikte [ska] möta den situation som enheten befinner sig i" (Holme & Krohn Solvang, 1997:78, 92). Det är dock viktigt att forskaren är medveten om den förförståelse som hon bär med sig, det vill säga de kunskaper och erfarenheter som hon har och som gör att hon redan från början har en viss uppfattning om studieobjektet. En grundtanke i den kvalitativa forskningen är att det inte fullt ut går att vara objektiv, eftersom förförståelsen alltid på ett eller annat sätt påverkar undersökningen (Holme & Krohn Solvang, 1997). Detta betyder dock inte att förförståelsen har en negativ inverkan på ett forskningsprojekt, snarare kan den istället vara en tillgång. Genom att granska ett forskningsobjekt med en medvetenhet om förförståelsen är det rimligt att tänka sig att forskaren kan se på objektet ur en annan, eller flera andra, synvinklar än om forskaren blint hade trott att hon är helt objektiv i sitt arbete.

När det gäller att kombinera dessa två forskningsmetoder finns det olika tillvägagångssätt; Holme & Krohn Solvang (1997:86-7) tar upp fyra strategier. Den strategi som är av intresse för denna studie benämns av Holme & Krohn Solvang som "kvalitativa undersökningar blir en uppföljning av kvantitativa undersökningar" (ibid). I den här kombinationen finns två tillvägagångssätt, det ena syftar till att använda kvalitativ information som ett tillägg till den kvantitativa metoden. Det andra, och som är den här uppsatsens ansats, innebär att kvantitativt material hjälper forskaren att få en översikt över forskningsobjektet så att hon kan se vilka delar som hon ska använda sig av i den djupare kvalitativa studien.

7.2 Urval och insamling av material

DN och *Aftonbladet* valdes på grund av deras ställning som största rikstäckande morgon- respektive kvällstidning (se kapitel 4). Vidare valdes en treveckorsperiod (24 mars – 14 april) för 2003 och 2004. Anledningen till att jag valde att titta på artiklar från två olika år var för att få en viss spridning av materialet, så att de resultat som kommer fram inte baseras på en enskild tidsperiod. Vidare är anledningen till att just de ovannämnda veckorna valdes att studien påbörjades i mitten av april 2004, så jag gick tillbaka inledningsvis två veckor i tiden, men fick inte tillräckligt med material, så ytterligare en vecka lades till. Jag valde medvetet bort att söka på

perioden runt början av mars 2004, då terrordådet i Madrid ägde rum. Anledningen till detta är att denna studie avser att undersöka hur rapporteringen om terrorism ser ut under de mer ”still-samma” perioderna och inte under de förhållanden då alla medier i stor omfattning fokuserar på en särskild incident.

Artiklar söktes för respektive period och tidning på sökordet *terrorism* samt på sökordet *terrorist*. Vid varje sökning kom ett antal artiklar med som inte handlade om terrorism-rapportering. Dessa artiklar kunde bland annat vara bok- eller teaterrecensioner eller artiklar där orden terrorism och terrorist inte varit huvudpunkten i texten utan bara nämnts vid ett tillfälle i ett mindre sammanhang.

För att begränsa uppsatsen tid- och utrymmesmässigt, samt för att begränsa analyserna till att endast studera nyhetsrapportering, plockades en hel del artiklar från varje sökning bort. De artiklar som sållades bort var dels sådana som klassificerades som ledare, debattartiklar, politiska artiklar, artiklar på kultursidorna eller insändare, dels artiklar som inte handlade om terrorism och terrorister över huvudtaget, utan var bl.a., såsom nämnt ovan, bok- och teaterrecensioner. Anledningen till att debattartiklar och liknande sållades bort är att studien avser att granska ren nyhetsrapportering, det vill säga artiklar där åsikter och opinionsbildande material inte ingår i framställningen. Artiklar som var dubletter, d.v.s. exakt samma artikel som kom upp på båda sökorden, sållades också bort.

I de flesta fall var det lätt att sålla bort de artiklar som inte skulle vara kvar till analyserna. För *DN* valdes endast de artiklar som benämndes antingen UTL (utland) eller INL (inland). Ett fåtal av dessa sorterades ändå bort, då de hade inslag av debatterande språkstil och alltså inte kunde klassificeras som rena nyhetsartiklar. När det gäller *Aftonbladet* var sållningen en aning mer komplicerad. För 2003 kunde artiklarna sållas utifrån vilken avdelning som de hamnade under och vilken artikeltyp som de tillhörde, d.v.s. ’avdelning: nyheter’ och ’artikeltyp: nyheter’. Dock hade denna indelning ändrats för 2004, ’avdelning: nyheter’ fanns inte längre med, vilket innebar att även ledare, debattartiklar och liknande hamnade under ’artikeltyp: nyheter’. Detta innebar att jag på egen hand var tvungen att sålla hela materialet för *Aftonbladet* 2004 utifrån den språkliga stilen, så att politiska artiklar, ledare m.m. kunde tas bort.

Tabell 1 nedan redovisar resultatet av de sökningar som gjordes för de två perioderna och de två tidningarna, samt det bortfall som gjordes:

Tabell 1: Urval av artiklar i *DN* och *Aftonbladet*

	Antal träffar terrorism	Antal träffar terrorist	Bortfall	Användbart resultat
DN 2003	35	9	34	10
DN 2004	80	8	35	53
Aft 2003	15	26	30	11
Aft 2004	16	43	32	24
S:a	146	86	131	98

n=98

För *DN* 2003 på sökordet *terrorism* blev antalet träffar 35 stycken och på sökordet *terrorist* blev antalet träffar 9, d.v.s. sammanlagt 44 artiklar. 34 av dessa togs bort. För *DN* 2004 på ordet *terrorism* blev antalet träffar 80 och på *terrorist* blev antalet träffar 8, sammanlagt 88 artiklar. Här var det 35 artiklar som sällades bort. Resultatet av antalet artiklar som blev kvar (för båda sökorden) för *DN* 2003 och 2004 är 10 respektive 53.

För *Aftonbladet* 2003 på sökordet *terrorism* var antalet träffar 15 och på sökordet *terrorist* blev resultatet 26 träffar, sammanlagt 41 artiklar. Här togs 30 artiklar bort. *Aftonbladet* 2004 på ordet *terrorism* fick 16 träffar och på ordet *terrorist* blev antalet träffar 43, totalt 59 artiklar. Här blev bortfallet 32 artiklar. Resultatet av användbara artiklar (för båda sökorden) för *Aftonbladet* 2003 och 2004 är 11 respektive 24. Sammanlagt för båda tidningarna och båda tidsperioderna blev resultatet 98 användbara artiklar.

Resultatet gällande rena nyhetsartiklar ovan (se användbart resultat) är intressant, eftersom det visar att *DN* i betydligt större utsträckning än *Aftonbladet* rapporterar om terrorism och terrorister. *DN* har sammanlagt 63 artiklar, vilket är nästan dubbelt så många som *Aftonbladets* 35. Gällande antalet artiklar för 2003 är skillnaden obetydlig; *Aftonbladet* har 11 artiklar medan *DN* har 10. Den viktiga skillnaden finns i antalet artiklar för 2004, där *Aftonbladet* har 24 artiklar och *DN* 53, det vill säga mer än dubbelt så många. Dessa artiklar publicerades några veckor efter terrordåden i Madrid 11 mars 2004, vilket först och främst kan förklara varför skillnaden är så stor mellan 2003 och 2004. Palmer (2002) menar ju att en händelse som redan har förekommit i

nyheterna oftast förblir där (kontinuitet). Däremot är det mer problematiskt att finna svar på varför skillnaden i antalet publicerade nyhetsartiklar mellan tidningarna är så stor. Rimligen kan man även här hänvisa till resonemanget kring kontinuitet. I *DN* som inte är beroende av att sälja lösnummer fortsätter rapporteringen om terrorism, eftersom det kanske anses vara ett viktigt ämne för läsaren att ta del av. Dessutom är morgontidningen som format oftast mer benägen att lämna utrymme för en djupare och mer reflekterande nyhetsrapportering. *Aftonbladet* däremot som behöver hett nyhetsstoff för att sälja tidningar har rimligtvis i större omfattning valt bort fortsatta nyheter om terrorism, eftersom mottagarna lätt tröttnar på att läsa om samma ämne över en längre period (Hadenius & Weibull, 2003). Dock, eftersom jag inte har några uppgifter på hur stor andel av alla publicerade nyhetsartiklar för den valda perioden som består av nyheter om terrorism och terrorister är det omöjligt att dra någon välgrundad slutsats kring detta.

7.3 Tillvägagångssätt i analysen

Att analysera artiklar är en svår uppgift, eftersom ingen artikel är den andra lik. Det är problematiskt att hitta ett analytiskt tillvägagångssätt som är så rättvist som möjligt. Artiklarna måste studeras individuellt samtidigt som alla artiklar måste analyseras på samma grunder, så att resultaten inte blir missvisande. I min analys tittar jag på rubrik, ingress, mellanrubriker och övrig text. Eftersom *DN* saknar både ingresser och underrubriker har jag istället valt att analysera inledningen av artikeln och de inledande orden för de olika styckena. Jag är dock medveten om att det inte är jämförbart på samma sätt som analys av ingresser och mellanrubriker hos båda tidningarna skulle ha varit. Läsaren bör därför vara uppmärksam på att detta kan ha en viss påverkan på mina resultat.

Eftersom det är orimligt av tid- och utrymmesmässiga skäl att analysera varenda mening i varje artikel har jag valt att kortfattat analysera övrig text i varje artikel. Det innebär att jag väljer ut meningar som är intressanta utifrån studiens frågeställningar att nämna i analysen.

7.4 Självkritiska reflektioner

I min kvantitativa analys har jag i största möjligaste mån försökt hålla mig neutral, bland annat genom att koda artiklarna utifrån en enskild aspekt (rubriken) samt att vara noggrann med att analysera artiklarna på samma grunder. Det är emellertid viktigt att poängtera att min kvalitativa analys är färgad av mina subjektiva bedömningar. Eftersom kodnings- och analysarbetet hela

tiden har handlat om att tolka och dra slutsatser, är det naturligt att mina analysresultat vad det gäller kvalitativa analysen bär spår av mina subjektiva uppfattningar. Dock förankrar jag min diskussion kring resultaten av min analys i den teoretiska utgångspunkten, vilket innebär att de slutsatser som dras har grund i tidigare forskning.

Jag vill också påpeka att mitt tillvägagångssätt angående övrig text i artiklarna kan påverka de resultat som jag kommer fram till, då de meningar som jag väljer att analysera kan visa ett resultat, medan andra meningar som jag väljer bort kanske skulle visa något annat. För att i största möjligaste mån försöka få någon slags gemensam nämnare för alla artiklarna gällande övrig text analyserar jag den sista meningen i alla sex artiklar. Detta är dock inte helt oproblematiskt då de avslutande meningarna inte nödvändigtvis har samma funktion i varje artikel.

När det gäller min teoretiska bakgrund upplever jag nu i efterhand att min analys och diskussion skulle få ett ännu djupare och bredare perspektiv om jag mer ingående hade studerat litteratur som behandlar ämnet att analysera text. Analysarbetet har emellanåt varit svårt att genomföra, då jag ibland har känt mig osäker på hur jag ska gå tillväga. Dock, eftersom jag har erfarenheter sedan tidigare att analysera andra medier som filmer och böcker, bör min färdiga analys ändå kunna motsvara kraven på hur en textanalys ska se ut. Gällande övrigt material i min teoretiska bakgrund anser jag att källorna som jag har valt överlag fungerar som en god grund till mitt analysarbete. Däremot efterlyser jag en motsvarande studie som har ett syfte liknande mitt, det vill säga att undersöka hur diskursen ser ut i nyhetsrapportering om terrorism. De rapporter som jag har tagit del av (se kap. 5) ligger väldigt nära mitt syfte, då de bland annat tittar på hur rapporteringen av terrorism ser ut i medierna, men de fokuserar på andra aspekter än de som jag behandlar.

8. Resultat och analys

Detta kapitel inleds med den kvantitativa analysen i vilken de utvalda artiklarna har kodats utifrån deras huvudsakliga ämne så att ett fåtal artiklar kunde väljas ut för den djupare, kvalitativa analysen. Här finns också en tabell över hur fördelningen mellan artiklarna ser ut gällande vilket geografiskt område som texterna hänvisar terrorism till. Därefter beskrivs kortfattat de sex artiklarnas schematiska struktur följt av en kort beskrivning av varje artikels innehåll. Slutligen redogörs för den kvalitativa analysen av de sex artiklar som slutligen valdes ut för en djupare granskning av texterna gällande ordföljd och ordval.

8.1 Kvantitativ analys av artiklarna: Val av ämne

I den kvantitativa analysen studerades först de 98 artiklarnas huvudsakliga ämne, utifrån rubrikens innehåll och i några fall utifrån ingressens innehåll (då rubrik saknades). Bildtexter har inte räknats med. Resultatet blev sju grupper av ämnen:

1. Kampen mot terrorism och terrorister i positiv, sympatiserande bemärkelse⁴
2. Kritik mot Bush-regeringen
3. Hotbilden av terrorism och terrorister i världen⁵
4. Kontrollen över terrorism och terrorister
5. Terrorism/terrorister i Sverige eller kopplad(e) till Sverige
6. Mellanösterns syn på USA:s kamp
7. Okodifierade artiklar⁶

När det gäller dessa sju huvudämnen är det emellertid viktigt att poängtera att ämnena inte är ömsesidigt uteslutande. Vissa av artiklarna går in varandra i fråga om ämnet. Tabell 2 visar resultaten i antal träffar från kodningen av artiklarna (98 stycken) i fråga om uppdelning mellan de sju ovannämnda ämnena samt resultaten i procent inom parentes.

⁴ Här är det främst fråga om USA:s kamp mot terrorism och terrorister, men en mindre andel av artiklarna handlar om andra länders åtgärder.

⁵ Här inräknas även artiklar som handlar om inträffade terroristaktioner, utan att nödvändigtvis uttrycka en direkt förmedling av ett hot.

⁶ Här finns de artiklar som inte gick att koda in under något särskilt ämne. Ett sådant exempel är en artikel som handlar om en misstänkt terrorist som var besatt av David Beckham.

Tabell 2: Resultat i antal träffar och procent (inom parentes) gällande huvudämne.

	Ämne 1	Ämne 2	Ämne 3	Ämne 4	Ämne 5	Ämne 6	Ämne 7
DN 2003	4 (40)	0 (0.0)	3 (30.0)	3 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
DN 2004	11 (20.8)	7 (13.2)	14 (26.4)	9 (17.0)	8 (15.1)	0 (0.0)	4 (7.5)
Aft 2003	1 (9.1)	1 (9.1)	3 (27.3)	2 (18.1)	3 (27.3)	1 (9.1)	0 (0.0)
Aft 2004	2 (8.3)	2 (8.3)	11 (45.8)	4 (16.7)	2 (8.3)	0 (0.0)	3 (12.5)
S:a	18	10	31	18	13	1	7

n=98

I tabell 2 kan man se att det tredje ämnet, det vill säga hotbilden av terrorism, i två av de fyra grupperna dominerar artiklarna. En anledning till de höga siffrorna för just den tidsperioden skulle kunna vara att artiklarna för 2004 är skrivna kort efter Madrid-dåden 11 mars 2004. Eftersom terrorattackerna i Madrid fick mycket uppmärksamhet i medierna skulle efterkommande artiklar, även om de inte är direkt kopplade till just Madrid-dåden, kunna vara mer fokuserade på just hotbilden eftersom det i så fall är ett aktuellt ämne.

Av *Aftonbladets* sammanlagt 35 artiklar för den valda perioden under 2003 och 2004 läggs mest fokus på hotbilden (sammanlagt 14 artiklar). Enligt Hadenius och Weibull (2003) är det ju generellt sett huvudsakligen kvällspressen som förknippas med sensationstänkandet inom journalistiken, vilket skulle kunna förklara detta resultat. Dock kan man notera att även *DN* har störst fokus på detta ämne, dessutom med fler artiklar än *Aftonbladet* (sammanlagt 17 artiklar). Hadenius & Weibull (ibid) menar också att kvällstidningsjournalistiken har blivit allt vanligare även i andra tidningsformat. Förvisso uppger de inte vilka tidningsformat som avses, men rimligen ingår morgontidningen i detta påstående. Därmed är resultatet ovan intressant, eftersom det antyder att *DN* i större utsträckning än *Aftonbladet* publicerar material där sensationsjournalistiken dominerar artiklarna.

En annan intressant iakttagelse är att *DN* i större utsträckning publicerar artiklar som handlar om kampen mot terrorism och terrorister i sympatiserande bemärkelse. För *DN* 2003 och 2004 handlar 40% respektive 20.8% av artiklarna om detta ämne och för båda perioderna sammanlagt är andelen 23.8% (15/63). Motsvarande siffror för *Aftonbladet* är 9.1% respektive 8.3%, och sammanlagt för båda perioderna 8.6% (3/35), vilket är betydligt lägre siffror. Hur kommer detta

sig? Då jag av tid- och utrymmesskäl inte har analyserat dessa artiklar på djupet är det svårt att avgöra om det går att finna svar på detta i artiklarna i sig. Man kan dock anta att diskursen i dessa artiklar utgår från tänkandet att terrorism är ett samhällsproblem som måste bekämpas, eftersom deras huvudsakliga ämne handlar om en positiv och sympatiserande syn på kampen mot terrorism och terrorister.

Skulle det i så fall innebära att *Aftonbladet* representerar en annan attityd gällande kampen mot terrorism? Det är omöjligt att ge något välgrundat svar på detta, men enligt min mening handlar det snarare om att kvällstidningen prioriterar andra nyheter, på grund av att detta ämne inte anses vara tillräckligt hett nyhetsstoff. Morgontidningen lägger generellt ner mer utrymme på att fördjupa sig i olika händelser, vilket innebär att rapporteringen om en viss nyhet ofta förlöper över längre tid i tidningen. När det gäller kvällspressen, som är beroende av att sälja lösnummer, är denna slags nyhetsbevakning inte rimlig. Enligt Hadenius & Weibull (2003) tappar en nyhet som sträcker sig över lång tid ofta sitt värde som nyhet. Eftersom det alltsedan terrordåden i USA 11 september 2001 har publicerats nyheter efter nyheter om terrorism och i synnerhet kampen mot terrorism och terrorister (exempelvis kriget i Afghanistan 2001) bör detta ämne kunna anses vara "uttjat". Läsarna har tappat sitt intresse. *Aftonbladet* måste kanske därför i det här fallet välja bort många av de nyheter som handlar om den ständiga kampen mot terrorism, för att hålla kvar sina läsare.

Det är också värt att kommentera resultatet för ämne 6. Endast en av de 98 artiklarna innehåller material som handlar om Mellanösterns syn på USA:s kamp mot terrorismen, vilket visar att majoriteten av artiklarna från dessa två tidningar grundar sig på ett västerländskt synsätt. Detta är dock inte särskilt förvånande då det är naturligt att det främst är det västerländska perspektivet som präglar nyhetsartiklar i Sverige och övriga västvärlden. Det intressanta i sammanhanget är snarare att det faktiskt förekommer en artikel som publicerar Arabvärldens synvinkel. Att det dessutom är *Aftonbladet* som har publicerat artikeln är ännu intressantare. Traditionellt har morgontidningen, enligt Hadenius & Weibull (2003), setts som mer seriös än kvällstidningen gällande nyhetsrapportering, genom att den i större utsträckning anses publicera sakliga, relevanta och opartiska nyheter. Därför är det intressant att notera att resultatet i tabell 2 visar att den enda artikel som redogör för Arabvärldens synvinkel ifråga om terrorism har publicerats av *Aftonbladet*.

Eftersom det enligt Nasr (2002) och Abukhalil (2002) främst är muslimer som kopplas ihop med våld och terrorism är det av intresse att se hur artiklarna från *DN* och *Aftonbladet* ser ut på denna punkten. Därför undersöktes artiklarna även utifrån vilket geografiskt område som rapporteringen om terrorism och terrorister hänvisar till. Uppdelningen gjordes på följande vis:

- A. Terrorism som härrörs till Arabvärlden, främst Mellanöstern
- B. Terrorism som härrörs till övriga geografiska områden
- C. Okodifierade artiklar⁷

Tabell 3 visar antalet artiklar angående vilka geografiska områden som artiklarna hänvisar terrorism till samt resultaten i procent.

Tabell 3. Resultat i antal träffar och procent (inom parentes) gällande geografiskt område.

	Område A	Område B	Område C
DN 2003	7 (70.0)	3 (30.0)	0 (0.0)
DN 2004	44 (83.0)	2 (3.8)	7 (13.2)
Aft 2003	9 (81.8)	0 (0.0)	2 (18.2)
Aft 2004	22 (91.7)	0 (0.0)	2 (8.3)
S:a	82 (83.7)	5 (5.1)	11 (11.2)

n=98

Resultaten i tabell 3 visar en klar dominans av artiklar som fokuserar på terrorism kopplad till Arabvärlden, procentuellt sett 83.7 % av artiklarna. Resultaten är mycket intressanta då de visar att oavsett tidsperiod och tidning är det huvudsakligen terrorism i Arabvärlden som uppmärksammas (med störst fokus på Mellanöstern). Risker med detta är att mediemottagarna i allt större utsträckning associerar islam och Arabvärlden med våld och terrorism, som Nasr (2002) och Abukhalil (2002) menar att människor i Väst redan gör och har gjort under lång tid.

⁷ Denna grupp innehåller artiklar som inte hänvisade terrorism till något specifikt geografiskt område.

8.2 Urval av sex artiklar och schematisk struktur

För urvalet till den kvalitativa analysen valdes fem artiklar från ämnet hotbilden, eftersom det var det mest förekommande ämnet, samt en artikel från ämnet kontroll, d.v.s. sammanlagt sex artiklar⁸. Fyra av dessa artiklar, två från respektive tidning, behandlar exakt samma händelser, dels om hotet mot påven under påsken 2004, dels om en förhindrad giftgasattack i Londons t-bana. En av de artiklar som handlar om den förhindrade giftgasattacken (artikel 2: DN 2004-04-07) är den artikel som faller under ämnet kontroll. Artikeln valdes till analysen, eftersom den är mycket intressant i det avseende att den handlar om samma nyhet som *Aftonbladet*, men hamnade under ett annat ämne i den kvantitativa analysen. Det är således av intresse att analysera artikeln på ett djupare, semiotiskt plan för att se om också texten i sig beskriver händelsen på ett annat sätt. De två sista artiklarna som valdes rapporterar inte om samma händelse, men är jämförbara då de båda tar upp frågan om terrorismens tillvägagångssätt och utspridning under huvudämnet hotbilden.

Det gjordes ingen åtskillnad mellan de två årtalen för respektive tidning angående valet av artiklar för den djupare analysen. Anledningen till detta är att syftet med uppsatsen är att jämföra tidningarnas rapportering i sig och inte ifall rapporteringen har förändrats över tid.

Enligt van Dijk (1994) kan den schematiska strukturen ha betydelse för hur artikeln uppfattas och tolkas om någon av delarna i strukturen saknas. Av den anledningen är det därför värt att titta på hur de båda tidningarna är uppbyggda. *DN:s* artikel 1 består av rubrik, följt av brödtexten som inleds med huvudnyheten och fortsätter med bakgrundsfakta. Verbala reaktioner och kommentarer är varvade i texten med jämna mellanrum. Artikel 2 inleds också med rubrik som följes av brödtexten, som går direkt in på huvudnyheten. Därefter följer bakgrunds-information och kommentarer sammanflätade med varandra. Den tredje artikeln från *DN* har en kortare text som har rubrik och brödtext, med huvudnyhet och bakgrundsfakta. Sammanfattnings-vis saknar alla *DN:s* artiklar ingress och mellanrubriker, medan två artiklar saknar verbala reaktioner och en saknar kommentarer.

Strukturen hos *Aftonbladets* artiklar skiljer sig till viss del. Artikel 4 består av rubrik och ingress, följt av huvudnyhet och bakgrundsfakta. Verbala reaktioner och kommentarer finns också med inbakade i brödtexten. Dessutom har artikeln mellanrubriker. Artikel 5 innehåller

⁸ Då den kvalitativa analysen avser att gå på djupet i artiklarna och försöka få med så mycket av texterna som möjligt fann jag det nödvändigt, av tid- och utrymmesskäl, att begränsa antalet artiklar till sex.

rubrik, ingress, brödtext med huvudnyhet och bakgrundsfakta samt mellanrubriker. Slutligen består artikel 6 av rubrik, ingress och brödtext med huvudnyhet och bakgrundsfakta. Även här finns mellanrubriker. Sammanfattningsvis är *Aftonbladets* artikeluppbyggnad mer omfattande än *DN:s* samtliga tre artiklar består av rubrik, ingress, huvudnyhet, bakgrundsfakta och mellanrubriker. Två artiklar saknar verbala reaktioner och kommentarer.

Innehållet i de sex artiklar som valdes ut för den djupare analysen beskrivs kortfattat nedan. Artiklarna benämns i analysen som artikel 1-6.

Artikel 1: *Dagens Nyheter* 2004-04-06

Rubrik: *“Oro för terrorattentat i påsk sprider sig i Rom“*

Denna artikel handlar om situationen i Rom inför påsken 2004. Några personer som ska besöka Peterskyrkan i Rom intervjuas om läget. Artikeln tar också upp vilka säkerhetsåtgärder som har gjorts för att skydda folket och påven, samt vilka de troliga målen för islamistisk terror är. (Se vidare skolan.presstext.prb.se)

Artikel 2: *Dagens Nyheter* 2004-04-07

Rubrik: *“Scotland Yard avvärjde giftgasattack i London“*

Denna artikel är den artikel som till skillnad från de andra artiklarna först och främst uttrycker en slags kontroll över terrorismen snarare än en överhängande hotbild. Artikeln handlar om en giftgasattack mot Londons tunnelbana som Scotland Yard lyckades förhindra. Texten tar upp att det är andra gången på en vecka som polisen avstyrat en attack mot London och beskriver också giftgasen och hur den verkar på människor. (Se vidare skolan.presstext.prb.se)

Artikel 3: *Dagens Nyheter* 2004-04-13

Rubrik: *“Varning för kemiska terrorattacker“*

Denna artikel handlar generellt om hotet från kemiska terrorattacker. Den tar upp att hotet är underskattat och att terroristerna ligger steget före i fråga om kunskaper om kemiska medel. Artikeln beskriver också hur arbetet med att försöka komma åt terroristgrupper skiljer sig mellan Frankrike och USA/England. (Se vidare skolan.presstext.prb.se)

Artikel 4: *Aftonbladet* 2004-04-06

Rubrik: *“Påsk med påven trots terrorskräcken“*

Denna artikel handlar precis som artikel 1 om situationen i Rom inför påsken 2004. Den tar upp att påven trotsar hotet genom att vägra ta på sig en skottsäker väst. Artikeln handlar också en hel del om de säkerhetsåtgärder som har genomförts för att skydda folket och påven. (Se vidare www.medicarkivet.se)

Artikel 5: *Aftonbladet* 2004-04-07

Rubrik: *“Giftbomb skulle sprängas i Londons t-bana“*

Precis som artikel 2 handlar denna artikel om en giftbomb som skulle sprängas i Londons tunnelbana. Artikeln tar också upp att man även trodde att det fanns en bomb någonstans på flygplatsen Gatwick. Texten beskriver medlet i bomben samt vad det har för verkan på människor. (Se vidare www.medicarkivet.se)

Artikel 6: *Aftonbladet* 2004-03-31

Rubrik: *“Små grupper attackerar mot flera mål“*

Denna artikel handlar om terrorismens snabba utbredning. Genom att många små terroristgrupper sprider ut sig över världen menas det i artikeln att många fler civila människor kan drabbas. Vi bör räkna med en hel del terrordåd framöver. Enligt artikeln går terrorismen inte att stoppa, eftersom de försök som har gjorts endast bidragit till att öka antalet terroraktioner. (Se vidare www.medicarkivet.se)

8.3 Kvalitativ analys av sex artiklar

Den kvalitativa analysen går på djupet i de sex artiklar som valdes (se vidare 8.2), vilket innebär att granskningen fokuserar på hur ordföljden (stil/paradigm) ser ut och vilka ord som används för att beskriva nyheten (syntax/syntagm). Artiklarna analyseras först var för sig utifrån de två olika områdena. Därefter följer en diskussion där resultaten sammanfattas och artiklarna jämförs med varandra.

Artikel 1: *Dagens Nyheter* 2004-04-06

Ordföljd och ordval

Rubriken till artikel 1 lyder: *“Oro för terrorattentat i påsk sprider sig i Rom“*. Som nämnt tidigare (se 6.1.1.) menar van Dijk (1994) att fokus i en mening ligger på det första ordet. I den här rubriken bidrar således ordföljden till att förstärka hotbilden av terrorism: Ordet 'oro' kommer först i meningen, vilket direkt ger intrycket av instabilitet och att det finns ett hot som bör tas på allvar. Det nästkommande ordet av signifikans är 'terrorattentat', vilket genom att det förekommer så pass tidigt i meningen förstärker bilden av ett påtagligt hot. Ordval och ordföljd i kombination i rubriken lyfter fram en bild av otrygghet och att terrorismen är påtaglig. Vidare har även ordvalet i rubriken funktionen att förstärka hotbilden av terrorism, flera ord bidrar till detta: 'oro', 'terrorattentat' och 'sprider sig'. Ordet 'oro' syftar till hur människorna känner sig och ger bilden av att det inte finns någon trygghet. 'Terrorattentat' är ett ord som direkt kan kopplas till terrorism och det hot som den utgör mot människor. Slutligen implicerar frasen 'sprider sig' att oron inte kan stoppas, utan terrorismen har sitt grepp om människorna. Alla dessa tre ord har stor betydelse för hur situationen troligtvis uppfattas av läsaren i det första ledet (när rubriken läses), som enligt van Dijk (1994) innebär den första kontakten och uppfattningen av texten som helhet.

Inledningen av artikel 1 har följande mening (ingress saknas): *“Spänningen är direkt mätbar bland pilgrimerna som köar för att komma in i Peterskyrkan i Rom.“* Artikeltexten börjar med en direkt fortsättning på den oro som rubriken uttrycker. Det primära i meningen handlar om hur människorna verkar må, det vill säga att de är spända och oroliga, vilket visas genom att ordet 'spänningen' ligger först i meningen. Ordet har en starkt negativ klang ifråga om hur hotbilden av terrorism uppfattas hos läsaren, eftersom det uttrycker en slags otrygghet och osäkerhet. Övriga ord i meningen (förutom ordet 'mätbar', se vidare under metaforer) känns neutrala och har ingen förstärkande eller försvagande effekt gällande hur meningen i sin helhet framställs. Vilka människor det handlar om och var detta utspelar sig är förvisso viktiga delar i meningen, men har inte lika stor betydelse som hur stämningen är i situationen. Ordföljden i denna mening har således funktionen att förstärka bilden av fruktan för terrorism. Ordföljd och ordval är således av viss vikt för meningens betydelse. Det starkaste ordet är placerat först, vilket ger meningen en aningen negativ klang, trots att innehållet i övrigt är neutralt.

När det gäller ordvalet i artikel 1 i övrigt impliceras främst en förstärkt hotbild, men även en viss kontrollbild förmedlas. Bland annat används orden 'under ytan märks oron och rädslan',

'inte känner sig trygg' och 'obehag'. Dessa ord beskriver ett hot eller en allmän oro bland människor, vilket skulle kunna förmedla en känsla av att terrorismen har en oerhörd makt över människor, det vill säga att de inte kan koppla av eller känna sig säkra. Artikeln innehåller också ord som beskriver både en hotbild och en viss kontroll, exempelvis 'metalldetektor', 'rigorösa säkerhetsåtgärderna', 'skottsäker väst' samt 'extrem specialbevakning'. Orden påtalar att det finns ett hot som man måste skydda sig mot och som innebär en fara, eftersom åtgärder måste vidtas för att se till att öka säkerheten så mycket som möjligt. Samtidigt implicerar orden en slags kontroll, genom att de påvisar att terrorismen kommer att möta ett hinder i form av bland annat en metalldetektor. Även om kontrollen inte är fullständig finns den ändå där i någon form. Ordföljden i artikeln i övrigt bidrar inte till någon förstärkt hotbild. Mellanrubriker saknas, så om man istället tittar på de inledande orden till varje nytt stycke visar det sig att de ord som används inte på något vis kan sägas förstora upp känslan av ett påtagligt hot. De olika styckena börjar exempelvis med ord som 'detta', 'intill' och 'Vatikanen'.

Den sista meningen i artikeln lyder på följande vis: *"Alla tecken tyder på att Italien är nästa mål i Europa för en islamistisk terrorattack, sade han [Magdi Allam, biträdande chefredaktör på Italiens största tidning Corriere della Sera] nyligen till DN vid ett möte på den utländska pressklubben i Rom, dit han kom eskorterad av fyra personliga livvakter"*. Denna avslutande mening är svår att analysera i jämförelse med och på samma grunder som de andra artiklarnas sista meningar, eftersom den till största delen består av ett citat. Dock finns den med som en del av nyhetsrapporteringen, vilket gör att den inte går att bortse från. Citatet visar att hotet från terrorism är överhängande. Orden 'nästa mål' och 'islamistisk terrorattack' är starka i sammanhanget, eftersom de förmedlar att Italien troligen kommer att utsättas för ett terroråd inom kort. Då citatet fungerar som den avslutande meningen i artikeln, känns dess budskap betydelsefullt, det vill säga att hotet bör tas på allvar. Således har den avslutande meningen en relativt stor betydelse för hur artikeln uppfattas och hur nyheten framställs. Hotbilden förstoras upp och återknyter till den oro som beskrivs i början av artikeln.

Sammanfattningsvis fungerar ordvalet i artikel 1 främst som en förstärkande faktor vad det gäller framställningen av hotet från terrorism. Ordföljden har en förstärkande funktion i början av artikeln, i rubriken och i den inledande meningen av artikeltexten, men i artikeln i övrigt bidrar ordföljden snarare till att tona ner hotbilden.

Artikel 2: *Dagens Nyheter* 2004-04-07

Ordföljd och ordval

I rubriken till artikel 2 får ordföljden funktionen att försvaga hotbilden av terrorism, samtidigt som ordvalet implicerar både ett hot och en slags kontroll. I första hand gällande ordföljden förstärks känslan av att terrorism kan kontrolleras genom hur orden har placerats i rubriken: "*Scotland Yard avvärjde giftgasattack i London*". Rubriken börjar med ordet 'Scotland Yard' som är brittisk polis, vilket ger känslan av trygghet och säkerhet. Ordvalet signalerar kontroll över terrorismen, eftersom polisen står för lag, ordning och kontroll. Då ordet har placerats först i rubriken är det, enligt min uppfattning, i första hand en kontroll över terrorismen som förmedlas. Det andra ordet i meningen är 'avvärjde' vilket också ger bilden av en kontroll över terrorism; det hot som överhuvudtaget fanns har avlägsnats och människorna är säkra.

Det tredje ordet, 'giftgasattack', är ett starkt ord som associerar till katastrof och fara. Enligt Drotner m.fl. (1996) har de ord som väljs ut för att beskriva en nyhet betydelse för hur händelsen uppfattas. I det här sammanhanget skulle således ordet 'giftgasattack' kunna ge associationer till terrordåd, eftersom många läsare kanske minns händelserna i Tokyos tunnelbana 1995, då den japanska domedagssekten Aum Shin Rikyo släppte ut ett nervgasgift som dödade 11 och skadade över 5000 personer (Berglind m.fl., 2005). Om istället enbart ordet 'attack' hade använts skulle associationerna till just terrordåd kanske inte vara lika stora. Dock eftersom detta starka ord inte förekommer förrän på tredje plats i ordföljden minskas effekten av en förmedlad hotbild.

Att faran gällde London betyder för oss svenskar att hotet ligger nära. Dels bor många svenskar i London, dels är London ett populärt turistmål för svenska resenärer. Dessutom ligger det nära Sverige geografiskt sett. Enligt Hadenius och Weibull (1999) har ju en nyhet som har ägt rum nära det område där mediemottagaren finns ett större nyhetsvärde än händelser som inträffat längre bort. I det här fallet kan informationen om platsen i rubriken därmed förstärka hotbilden, eftersom övervägande delen som läser artikeln är svenskar. Däremot finns ordet sist i meningen, vilket innebär en viss nedtonad effekt. Sammanvägt gällande ordföljden och ordvalet i rubriken i artikel 2 anser jag att det huvudsakligen är känslan av kontroll och trygghet som förmedlas. Ordföljden har så pass stor betydelse för hur rubriken framställs i sin helhet att den hotbild som förmedlas via de sista orden i meningen tappar sin kraft.

Efter rubriken börjar artikel 2 (ingress saknas) med meningen: "*Scotland Yard har avvärjt ännu ett terrorattentat mot mål i Storbritannien*". Precis som i rubriken kommer ordet 'Scotland

Yard' först, vilket konnoterar trygghet och kontroll. Enligt van Dijk (1994) är ord som finns i en artikel betydelsefulla för hur nyheten framställs, och detta förstärks av de ord som inte är närvarande i texten. Eftersom det inte finns några ord i meningen som talar om för läsaren vilka som stod bakom den planerade attacken, blir framställningen av ordet 'Scotland Yard' ännu starkare och mer betydelsefullt.

Nästkommade ord av betydelse är 'avvärijt' som förmedlar att faran är över och förstärker kontrollbilden. Ordet är placerat tidigt i meningen och förstärker därmed känslan av trygghet. Därefter finns ordet 'ännu' som visar att Scotland Yard återigen har gjort sitt jobb genom att ta kontrollen över terrorism. Samtidigt syftar ordet 'ännu' på att det har funnits en överhängande hotbild vid fler än detta tillfälle som artikeln behandlar, vilket skulle kunna förstärka känslan av fara. Dock genom att ordföljden i meningen ser ut som ovan har ordet en mer positiv klang. Om meningen istället skulle ha skrivits på följande vis hade förmedlingen av hotbilden kanske varit annorlunda: 'Ännu ett terrorattentat mot mål i Storbritannien har avvärijts av Scotland Yard'. Här ligger fokuseringen istället på orden 'ännu' och 'terrorattentat', vilket skulle ge meningen mer tyngd på det terrorhot som fanns innan det togs under kontroll av Scotland Yard. Sammanfattningsvis inleder artikel 2 sin text med att förstärka känslan av kontroll och trygghet.

Stycket fortsätter och avslutas med följande mening: "*Denna gång en giftgasattack riktad mot allmänheten*". Meningen inleds med tre neutrala ord, som i sig själva inte bidrar till någon förstärkt eller försvagad hotbild. Däremot, genom att de är placerade först i meningen, den position som utgör den starkaste för hur meningen i sin helhet uppfattas, får de funktionen att tona ner det nästkommade ordet 'giftgasattack'. Ordet 'giftgasattack' är starkt och kan förknippas med hot och otrygghet, men på grund av dess placering har ordet inte den effekt som det kunde ha haft om det hade varit placerat som första ord. De tre sista orden 'riktad mot allmänheten' är också försvagade av sin plats sist i meningen. Om meningen hade skrivits på följande vis 'En giftgasattack som var avsedd att riktas mot allmänheten' skulle innehållet bli en aning starkare, på grund av att ordet 'giftgasattack' hamnar tidigare i meningen.

I övrigt i artikeln nämns bland annat att Scotland Yard inte vill kommentera händelserna. Genomgående i artikeln används därför ord som påvisar en osäkerhet kring uppgifternas giltighet. Bland annat står det: "*Stämmer uppgifterna är det andra gången på en vecka som Londonpolisen säger sig ha avstyrt ett attentat mot Londonborna*". Inledningsvis i meningen riktas tvivel genom frasen 'stämmer uppgifterna' och sedan via uttrycket 'säger sig'. Tvivlet kan anses vara riktat

både mot vilket hot terrorismen egentligen har utgjort mot London under den aktuella perioden ('stämmer uppgifterna') och mot den kontroll som Scotland Yard verkar ha ('säger sig').

Eftersom tvivlet är placerat först är det den känslan som präglar meningen i sin helhet. Vidare i artikeln återkommer osäkerheten kring uppgifternas giltighet, i följande mening: "*De misstänkta ska dock ha gripits innan de hunnit skaffa sig kemikalien...*". Även här kan ordvalet sägas implicera en osäkerhet både vad det gäller kontroll och hot. Det faktum att de misstänkta verkar ha gripits 'innan de hunnit' skaffa kemikalien visar att polisen har kontroll och ligger ett steg före. Å andra sidan uppvisar det också en hotbild, genom tvivlet i uttrycket 'ska dock ha'. Tveksamheten kring ifall detta stämmer kan ge uppfattningen att terrorhotet trots allt kan vara mer överhängande än vad som framgår i artikeln.

De ord som inleder de olika styckena kan överlag anses vara neutrala, det vill säga de saknar i sig särskild betydelse för hur nyheten framställs. Dock, eftersom den viktigaste positionen i en mening enligt van Dijk (1994) är det första ordet, har dessa neutrala ord trots allt en viss funktion. Via ordföljden bidrar de till att tona ner hotbilden till viss del. Om istället ord som kan förknippas med någonting negativt, som till exempel hot och rädsla, hade stått först i de olika styckena, skulle framställningen av nyheten till viss del kunna ha sett annorlunda ut. Artikeln som helhet skulle då kunna uppfattas som mer negativ. Två av de inledande orden för varje nytt stycke har dock aningen viss betydelse i sig själva.

Det ena ordet är 'miljögiftsprofessorn' vilket talar om för oss att det uttalande som följer grundar sig på någon som är expert inom ämnesområdet och som man bör kunna lita på. Meningen i sin helhet lyder: "*Miljögiftsprofessorn Alistair Hay vid Leeds universitet håller med och menar att osmiumtetraoxid sannolikt skulle kunna verka som katalysator för en snabbare explosion*". Eftersom meningen har en negativ ton, då den handlar om att preparatet ifråga kan vara skadligt, har det inledande ordet funktionen att förstärka hotbilden. Professorns expertuttalande bör man kunna lita på, eftersom han är särskilt kunnig i ämnet. Människor litar i allmänhet på experter och myndighetspersoners uttalanden. Däremot kommer de allra starkaste orden 'snabbare explosion' allra sist i meningen, vilket samtidigt tonar ner hotbilden.

Det andra ordet är 'Scotland Yard' i meningen: "*Scotland Yard ville på tisdagseftermiddagen av säkerhetsskäl inte kommentera uppgifterna*". Återigen inleds en mening i artikeln med 'Scotland Yard', vilket konnoterar trygghet och kontroll. Resten av meningen fortsätter att

ge känslan av kontroll, dels genom att ordet 'säkerhetsskäl' förekommer, dels genom att inga ord som kan förknippas med något överhängande hot finns med.

Artikeln avslutas med ett stycke som handlar om att polisen en vecka tidigare hade gripit misstänka personer för ett annat planerat attentat. Här återknyts känslan av kontroll genom att man visar att polisen har förmågan att hålla terrorismen i schack. Den allra sista meningen i artikeln är följande: "*Ytterligare en misstänkt har gripits i Kanada*". Ordvalet i meningen signalerar kontroll, dels genom ordet 'ytterligare' som påminner om att man har lyckats gripa flera, dels genom orden 'gripits i Kanada' som implicit förmedlar känslan av att det inte spelar någon roll var terroristerna befinner sig, polisen hittar dem ändå. Ordföljden fokuserar på själva förmågan att gripa misstänkta, då ordet 'ytterligare' är placerat först.

Artikel 3: *Dagens Nyheter* 2004-04-13

Ordföljd och ordval

Rubriken i artikel 3 uttrycker en hotbild av terrorism, både genom ordföljd och ordval: "*Varning för kemiska terrorattacker*". Som nämnts tidigare menar van Dijk (1994) att det inledande ordet i en mening har störst betydelse för hur meningen som helhet uppfattas. Ordet 'varning' som har placerats först i rubriken förhöjer således känslan i meningen av ett påtagligt hot. Dessutom har ordet varning i sig betydelsen att man ska akta sig och försöka undvika en fara, vilket ger en ännu starkare bild av att det finns ett överhängande hot som man måste skydda sig från. Vidare konnoterar även övriga ord i rubriken en fara. Drotner m.fl. (1996) framhåller att de ord som journalisten väljer framför andra att beskriva nyheten är av stor vikt för hur händelsen framställs. Orden 'kemiska terrorattacker' förmedlar att vi är hotade. Även här kanske läsaren drar paralleller till de terroråd som utfördes i Tokyos tunnelbana (se analys av artikel 2), vilket skulle kunna bidra till en större rädsla hos läsaren.

Aningen långsökt kan man likställa rubriken med en varningsskylt som uppmanar allmänheten till försiktighet. Ordvalet i rubriken är således mycket starkt och har troligtvis en viss effekt på läsaren. Som Hadenius & Weibull (2003) menar grundar sig nyhetsförmedlingen traditionellt på att väcka känslor hos mottagaren och ge möjlighet till identifikation. Rubriken ovan kan stämma in på den första aspekten, det vill säga att den väcker känslor, då många kanske är rädda för att råka ut för ett terrorattentat. Däremot den andra punkten, att ge möjlighet till identifikation, stämmer inte överens med hur rubriken framställs. Rubriken uttrycker inte ifall hotet är riktat mot

någon särskild nation eller liknande. Detta skulle kunna innebära att nyheten inte lockar läsaren i samma utsträckning, eftersom de inte har något specifikt att identifiera sig med.

Artikel 3 inleds (ingress saknas) med följande mening: *“Europa underskattar terrorn, och i synnerhet hotet från kemiska vapen”*. Meningen skapar oro, eftersom den visar att vi inte tar hotet mot oss på allvar. Ordet 'Europa' kommer först vilket ger den geografiska platsen för artikelns innehåll störst fokus. Läsaren engageras således direkt via ordföljden, eftersom området som nämns är angeläget för DN:s läsare. Genom användandet av ordet 'underskattar' impliceras att hotet från terrorism är mer överhängande än vad vi kanske tror. Det tredje ordet 'terrorn' kommer tidigt i meningen, vilket i samband med det föregående ordet 'underskattar' ger intrycket av otrygghet och fara. Den andra satsen i meningen spinner vidare på känslan av ett påtagligt hot, via orden 'hotet' och 'kemiska vapen'. Både ordföljd och ordval bidrar således till att hotbilden förstoras upp. Dock, eftersom två av de tre mest framträdande orden gällande hotet från terrorism är placerade mot slutet ('hotet' och 'kemiska vapen') har meningen i sin helhet inte lika stor negativ klang som den kunde ha haft om orden förekommit tidigare.

Vidare fortsätter samma paragraf: *“Terrorister har långt framskridna planer på kemiska attacker och kunskaperna för att genomföra dem, men underrättelsetjänsterna har inte hängt med, säger en fransk expert till Financial Times”*. Här förstärks hotbilden, genom att texten i första hand fokuserar på terroristernas planer och kunskaper. Informationen om dem är placerad först i meningen, vilket framhäver känslan av fara och hot. Både vad det gäller meningens betydelse ifråga om ordföljd och ordval framställs terroristerna som ett hot. Informationen om terroristerna visar att de ligger före underrättelsetjänsterna angående planerna på kemiska attacker och de hamnar också före i texten, vilket bidrar till att förstärka bilden av deras försprång. Det i sin tur ger mottagaren av texten en starkare bild av ett överhängande hot som ligger utanför vår kontroll.

Artikel 3 består av två stycken, dels det inledande stycket som analyseras ovan, dels ett längre stycke som inleds med meningen: *“De senaste månaderna har planer på kemiska attacker avslöjats i både Storbritannien och Frankrike”*. De första orden i meningen är neutrala, då de endast har en tidsmässig betydelse. De starkast negativa orden 'kemiska attacker' är placerade mitt i meningen, vilket innebär att effekten av dem är försvagad. Om orden istället hade placerats först i meningen, vilket enligt van Dijk (1994) är den främsta positionen för att ett ord ska uppmärksammas, skulle meningen i sin helhet snarare haft en negativ klang. Övriga ord i

meningen talar om för oss att det finns en kontroll över terrorismen, via 'planer' och 'avslöjats i både Storbritannien och Frankrike'. Ordet 'planer' signalerar att attackerna inte har genomförts ännu, vilket innebär att polisen har agerat snabbare än terroristerna och ligger ett steg före. De andra orden förklarar att polisen har kontroll i mer än ett land och känslan av trygghet förstärks därmed.

Den sista meningen i artikel 3 lyder: *"Fransmännen har i högre grad satsat på 'gammaldags' agenter och avlyssning med ett mänskligt öra, medan amerikaner och briter låtit datorer och annan teknik ta över alltmer"*⁹. Varken ordföljd eller ordval bidrar till någon förstärkt eller försvagad hotbild. Innehållet i meningen handlar snarare om en kritik gentemot modern avlyssningsteknik och ett konstaterande att Frankrike ligger steget före både amerikaner och briter när det gäller kontrollen över terrorism och terrorister. Därmed kan meningen i sin helhet sägas vara neutral ifråga om framställningen av terrorism.

Artikel 4: *Aftonbladet* 2004-04-06

Ordföljd och ordval

Ordföljd och ordval i rubriken till artikel 4 bidrar till att försvaga bilden av terrorismen som ett hot, dock utan att ge bilden av att hotet är under kontroll: *"Påsk med påven trots terror-skräcken"*. Rubriken i denna artikel kan sägas förmedla en kämparvilja hos människan, det vill säga att terrorn inte ska få styra oss, högtiderna ska firas ändå. Rubriken uttrycker ett trots mot faran från terrorism och ordföljden i rubriken förstärker detta. Det positiva i meningen, det vill säga att påskfirandet blir av, ligger i fokus i början av rubriken – 'påsk med påven'. Ordet 'terror-skräcken' har en stark innebörd genom att det förmedlar att människor är rädda och känner skräck. Dock förekommer det inte förrän sist i rubriken, vilket gör att ordet försvagas och nästan helt tappar sin styrka ifråga om att uttrycka ett hot. Ordet 'trots' i meningen ger bilden av att rädslan inte ska få ta överhanden, utan att terrorhotet ska trotsas. Därmed försvagas ordet 'terror-skräcken' ytterligare. Om meningen istället hade sett ut på följande vis 'Påsk med påven **under** terror-skräcken' skulle meningen i sin helhet fått en betydligt starkare innebörd ifråga om i vilken grad terrorismen framställs som ett hot.

⁹ För att lättare förstå innehållet i meningen bör även den föregående meningen redovisas: *"De franska underrättelse- och säkerhetsorganisationerna har på senare tid ofta visat sig ha bättre kontroll på utvecklingen inom extrema islamistiska kretsar än USA och Storbritannien"*.

Följande mening inleder ingressen i artikel 4: "*Terroristlarmet har gått och påvens schweizergarde har bytt ut hillebarden mot moderna vapen med kikarsikte*". Ordföljden i den här meningen bidrar till att det först och främst är hotet från terrorism som lyfts fram, genom att ordet 'terroristlarmet' är placerat först. Resten av meningen präglas av hur terrorismen ska motarbetas. Även valet av ord i denna inledande mening förstorar, enligt min åsikt, upp bilden av ett annalkande hot. I synnerhet de första orden 'terroristlarmet har gått' beskriver situationen på plats som om någon allvarligt har inträffat. Övriga ord i meningen uttrycker dels en kamp mot terrorism dels att situationen förväntas bli värre, eftersom vissa åtgärder måste vidtas.

Resten av ingressen lyder: "*Men påven nekar ta på sig en skottsäker väst. Mitt liv står i Guds händer, säger han*". Här kan man återkoppla till rubriken och det trots mot terrorismen som präglar den. Påven själv vägrar ge efter för terrorvarningar, utan tänker fira påsken som han alltid har gjort. Det ger känslan av kämparvilja, precis som rubriken uttrycker. 'Skottsäker väst' som implicit förmedlar att det finns ett överhängande hot som man bör akta sig för, är lagt sist i den första meningen och därför försvagas effekten av orden.

I övrigt när det gäller denna artikel bidrar ordvalet överlag till att hotbilden förstärks. Ett exempel är meningen "*En varning som togs på största allvar kom från CIA, som varnade för hög risk för attentat under påsken*". Här förekommer många ord som lyfter fram hotet från terrorism, som 'varning', 'största allvar', 'varnade', 'hög risk' och 'attentat'. Dock anser jag inte att ordföljden i meningen i någon större grad förhöjer ordens styrka i meningen. Förvisso är ordet 'varning' placerat som nummer två i meningen, men de allra starkaste orden, det vill säga 'hög risk' och 'attentat' förekommer inte förrän mot slutet. Om meningen istället hade skrivits på följande vis, hade dess innehåll kanske förstärkts ytterligare: 'CIA varnade för hög risk för attentat under påsken, en varning som togs på största allvar'. Vidare kan man läsa om 'rigorösa säkerhetskrav' och 'absolut humorlösa polismän', vilket förstärker känslan av en mycket allvarlig situation där ett överhängande hot föreligger och som måste bekämpas. De ord som har valts för att beskriva situationen gör att man som läsare nästan kan se framför sig exakt hur stämningen är på plats i Rom, läsaren är närvarande.

Artikeln innehåller två mellanrubriker: "*Säkerheten på topp*" och "*Krypskyttar på taken*". Den förstnämnda mellanrubriken förmedlar känslan av kontroll över terrorismen och terroristerna, både via ordföljd och ordval. Ordet 'säkerheten' som kan förknippas med trygghet är placerat först i meningen, vilket ger känslan av kontroll. Att ordet dessutom åtföljs av 'på topp'

förstärker den känslan, eftersom det visar att det inte bör finnas några luckor i säkerheten; läget är under kontroll. Den andra mellanrubriken visar också på kontroll, men har även till viss del en känsla av hot i sig. Det faktum att påskfirandet kommer att firas med oerhört stora säkerhetsåtgärder (krypskyttar) gör att den implicita meningen i mellanrubriken kan uppfattas som att allt är under kontroll. Dock visar den också på en känsla av oro, eftersom sådana stora säkerhetsåtgärder tyder på ett starkt överhängande hot som uppenbarligen tas på fullt allvar. Ordföljden förstärker detta genom att ordet 'krypskyttar' är placerat först i meningen.

Den avslutande meningen i artikeln återkopplar till rubriken och visar på den starka viljan att trotsa terrorn och kämpa för att hålla den under kontroll: "*Italien vill till varje pris låta påsken passera utan några störande inslag från terrorister*". Frasen 'till varje pris' visar på en kämparvilja, som signalerar att terrorismen inte ska få ta kontrollen över människors liv. Vidare är uttrycket 'störande inslag' är så pass mildt uttryckt att det kan sägas underminera terrorhotet på ett ironiskt sätt. I vanliga fall skulle knappast en nyhetsartikel som handlar om terrorns hot mot samhället kalla eventuella terroristaktioner som 'störande inslag'. Ordföljden bidrar också till att tona ner känslan av terrorismen som ett hot, främst genom att placera det starkast negativa ordet 'terrorister' allra sist i meningen, vilket är den position som har allra minst värde för att ett ord ska uppmärksammas (van Dijk, 1994).

Artikel 5: *Aftonbladet* 2004-04-07

Ordföljd och ordval

Rubriken till artikel 5 har det allmänna budskapet att det finns ett överhängande hot från terrorism: "*Giftbomb skulle sprängas i Londons t-bana*". Rubriken har en direktfokusering på hotbilden av terrorism genom att ordet 'giftbomb' har placerats först. Om meningen hade varit omvänd, det vill säga 'Londons t-bana skulle sprängas av en giftbomb', hade inte känslan av ett påtagligt hot varit lika intensiv. Som rubriken är skriven får man som läsare i första hand bilden av en hotande giftbomb, vilket gör nyheten mer negativ och sensationell. Enligt Palmer (2002) är en nyhet som har en negativ klang bättre nyhetsstoff än en positiv nyhet och i enlighet med detta kan man anta att rubriken ovan får mer uppmärksamhet från läsaren än om den hade skrivits som det alternativa exemplet ovan. Ordet 'skulle', som kommer på andra plats i ordföljden, talar om för oss att dådet aldrig inträffade och att faran är över. Dock, eftersom det första ordet i rubriken

är så pass starkt negativt ”försvinner” nästan detta andra ord i skuggan av det första och tappar sin betydelse, trots att det är placerat tidigt i rubriken.

Nästkommande ord i rubriken är ’sprängas’ - ett starkt ord som kan associeras till fara och katastrof. Trots att det är placerat som tredje ord fungerar det som ytterligare en förstärkande effekt till hotbilden. I och med att det första ordet i meningen har en starkt negativ klang får meningen i sin helhet en negativ ton, och det tredje ordet kommer som en direkt fortsättning på det inledande ordet. Platsen som händelsen avser är Londons tunnelbana - geografiskt närliggande för *Aftonbladets* läsare - vilket kan innebära att rubriken i större omfattning fångar läsarens uppmärksamhet. Enligt Hadenius & Weibull (2003) är nyheter som inträffar nära det område där mediepubliken finns bättre nyhetsstoff, vilket gör att den intresserar och berör fler läsare. I och med ordföljdens betydelse för rubrikens framställning och att de ord som valts har en stark negativ klang, upplever jag att rubriken i sin helhet främst bidrar till att förstärka hotbilden av terrorism.

Ingressen i artikel 5 börjar med följande mening: ”*Terrorhotet mot London växer*”. Här uttrycks det att terrorismens hot mot London blir allt starkare. Ingressens inledning fortsätter således rubrikens förmedling av en hotbild, i en betydligt starkare och tydligare framtoning. Ordet ’terrorhotet’ är placerat först i meningen, vilket lyfter fram bilden av fara mot samhället. Här i ingressen upprepas att platsen är London, vilket skulle kunna fungera som en påminnelse för läsaren, så att han eller hon bibehåller sitt intresse för artikeln och läser vidare.

Ingressens andra och sista mening lyder: ”*I går avslöjade brittiska och amerikanska säkerhetsexperter att en bomb, fylld av en giftig, kemisk substans, planerats att förgifta civila människor i Londons tunnelbana*”. Hotbilden kvarstår, men precis som i rubriken framgår det att dådet aldrig ägde rum, här via ordet ’planerats’. Dock på grund av ordets placering i meningen, mot slutet efter flera starkt negativa ord, tappar ordet sin betydelse. Ordvalet i meningen i övrigt, såsom ’bomb’, ’giftig’ och ’förgifta’, bidrar till att förstärka känslan av fara för allmänheten.

Artikeln innehåller korta mellanrubriker inför varje nytt stycke. Den första av dessa mellanrubriker lyfter tydligt fram hotbilden, medan den andra har en slags dubbel betydelse, att förstärka hotbilden samtidigt som den tonar ner den. Den första mellanrubriken lyder: ”*Bomb vid Gatwick*”. Placeringen av ordet ’bomb’, som är det enda negativt associerande ordet i meningen, förstärker betydelsen och förstorar upp hotbilden. När man läser texten som följer på mellanrubriken förstår man att det inte handlar om en definitiv bomb vid Gatwick utan att man miss-

tänker att en bomb har placerats där (*"Det finns också tecken på att en liknande bomb kunde vara placerad på flygplatsen Gatwick."*). Dock som mellanrubriken är skriven kan man som läsare få uppfattningen att en bomb faktiskt har funnits på flygplatsen Gatwick, vilket skulle innebära ett större hot än vad situationen egentligen var. Därmed lockas läsaren återigen till att fortsätta läsa artikeln.

Den andra mellanrubriken är följande: *"Nära stor katastrof"*. Ordvalet i den här mellanrubriken förstorar upp hotbilden genom användningen av orden 'stor' och 'katastrof'. Ordet 'katastrof' i sig är ett mycket starkt ord i negativ bemärkelse, som associerar till tragedi, död och förödelse. Att ordet dessutom föregås av ordet 'stor' förstärker betydelsen ytterligare. Innehållet i mellanrubriken tonas även ner, dels genom ordet 'nära' som visar att katastrofen aldrig ägde rum, dels genom ordföljden. Det negativt klingande ordet 'katastrof' är placerat sist i meningen, vilket tonar ner dess styrka. Vidare finns ordet 'nära' först i meningen och det ger i första hand signalen att faran är över. Sammanfattningsvis, denna andra underrubrik förstärker känslan av terrorismen som ett hot via ordvalet, samtidigt som det tonar ner hotbilden genom ordföljden.

Artikeln i övrigt förmedlar överlag känslan av en allvarlig incident som måste tas på allvar. Hotet är överhängande. Bland annat syns detta i följande meningar: *"Hotet försatte Londons antiterrorstyrka i högsta beredskap under några timmar i går förmiddag"* och *"Bombexperter klädda i skyddsdräkter genomsökte områden kring vissa tunnelbanestationer och ett par stora varuhus innan den normala trafiken kunde fortsätta"*. Den förstnämnda meningen inleds med ordet 'hotet' vilket tydligt förstärker hotbilden. Att antiterrorstyrkan fick rycka ut står före de tidsmässiga aspekterna i meningen förmedlar känslan av ett allvarligt hot. Om meningen istället hade varit den omvända, 'Under några timmar i går förmiddag försatte hotet Londons antiterrorstyrka i högsta beredskap', hade istället fokus legat på hur lång tid som krisen varade, vilket avsevärt hade förminskat känslan av ett påtagligt hot. Den andra meningen inleds med ordet 'bombexperter' som visar att läget är under kontroll, eftersom experter har kopplats in. Vidare förmedlar ordet 'skyddsdräkter' en känsla av allvaret i situationen, samtidigt som det konnoterar att experterna är kunniga som har den rätta utrustningen i sammanhanget. Överlag är meningen därför präglad av kontroll och trygghet.

Den avslutande meningen i artikel 5 är följande: *"Enligt BBC:s regeringskällor skulle gasbomben, om den detonerat, ha förorsakat den största katastrofen i Storbritannien på många år"*. Meningen i sin helhet talar om att hotet var allvarligt och kunde ha orsakat stor förödelse.

Däremot, genom ordföljden tonas detta ner. Det första ordet av negativ karaktär, 'gasbomben', är placerat en bit in i meningen, som femte ord. Detta försvagar ordets betydelse avsevärt. Om det istället hade funnits som första ord i meningen skulle framställningen ha haft en betydligt större negativ klang. Ordet 'katastrof' som också har en negativ prägling förekommer först mot slutet av artikeln, vilket ytterligare tonar ner hotbilden.

Artikel 6: *Aftonbladet* 2004-03-31

Ordföljd och ordval

I artikel 6 förmedlar rubriken ett hot som verkar finnas överallt, det vill säga att alla kan drabbas: "*Små grupper attackerar mot flera mål*". Om man tittar på ordföljden i rubriken ligger det starkaste ordet 'attackerar' på tredje plats och finns alltså inte placerat allra först i meningen. Dock anser jag inte att ordet 'attackerar' försvagas av sin placering, i och med att meningen är skriven som om attackerna pågår just nu i detta ögonblick. Ordet 'attackerar' är mycket starkt, eftersom det talar om att något allvarligt håller på att ske. Läsaren bör därför i större utsträckning lägga märke till artikeln, eftersom negativt associerande aspekter i en nyhet lockar till sig läsare (Palmer, 2002). Dock framgår det inte i rubriken exakt vad det är som attackeras eller ens exakt vad det är som attackerar. Däremot kan läsaren få reda på att det handlar om flera olika anfallare, via ordet 'grupper' som står i plural samt att det handlar om flera olika mål för attackerna, genom ordet 'flera' som står precis innan ordet 'mål'. På så vis, trots att rubriken är otydlig avseende vad det egentligen handlar om, förmedlar meningen i sin helhet en hotbild.

Ingressen inleds med följande två meningar: "*London, Tasjkent, Manila. Inom loppet av några dagar*". Här ges en viss del av den information som saknas i rubriken, det vill säga att man som läsare får reda på att de flera mål som antyts i rubriken är dessa tre städer. Dock är det ännu inte tydligt vilka det är som attackerar, men eftersom dessa städer tidigare varit involverade antingen i genomförda terrorattacker eller planerade terrorattacker, bör de flesta läsare kunna förstå att det handlar om terrorister som attackerar. Fokuseringen ligger på de geografiska områden som är hotade av eller har drabbats av terroraktioner. 'London' är placerat först i meningen, vilket skulle kunna implicera att hotet är störst mot den staden. Mediemottagarens uppmärksamhet fångas därmed lättare, eftersom det geografiska avståndet är litet.

I de nästkommande meningarna i ingressen framgår det vilka attackerarna är "*Usama bin Ladins strategi är framgångsrik. Istället för ett al-Qaida har vi nu ett otal små terrorgrupper runtom i*

världen. Resultatet kan bli en kraftig ökning av terrordåd mot civila". Ingressen i sin helhet tydliggör således det som rubriken inte talar om, och sammantaget framställs terrorhotet vara allvarligt. Dessutom är ordföljden betydelsefull. Det första ordet i den första meningen är 'Usama bin Ladins' vilket direkt associerar till terrornätverket al-Qaida och terrordåden i USA. På så vis förmedlar meningen en tydlig hotbild. Vidare innehåller meningarna flera starkt negativa ord, som 'al-Qaida', 'otal små terrorgrupper' och 'kraftig ökning av terrordåd'. Sammantaget bidrar ingressen till att hotet från terrorism förstärks.

Artikel 6 har tre mellanrubriker: "*På egen hand*", "*Madrid inspiration*" och "*Som en mördarcell*". Den förstnämnda är neutral, då varken orden eller ordföljden bidrar till någon förstärkt eller försvagad hotbild. Det är inte ens möjligt att säkerställa utifrån rubriken i sig själv vad den egentligen syftar på. Den andra mellanrubriken associerar till terrordåden i Madrid i början av mars 2004, vilket kan bidra till att meningen uppfattas som negativ. Eftersom artikel 6 publicerades endast några veckor efter attentaten i Madrid bör den större andelen av läsarna kunna dra paralleller till den händelsen. På så vis förstärker mellanrubriken känslan av ett påtagligt hot. Den sista mellanrubriken diskuteras nedan i samband med analys av metaforer.

Artikeln i övrigt bidrar starkt till att förmedla en hotbild av terrorism. Bland annat via meningar som: "*I samtliga fall handlar det om civila mål. Att döda urskillningslöst för att skapa kaos och panik*" och "*Ingen godkänner dåden centralt. Alla beslut fattas lokalt. De skyldiga kan sedan länge vara bofasta*". Ordvalet i meningarna ger en stark känsla av otrygghet: 'civila mål', 'döda urskillningslöst', 'kaos och panik', 'kan sedan länge vara bofasta' (konnoterar att det är försent, de finns redan överallt). Däremot har ordföljden effekten att tona ner hotbilden till viss del, då de ord som främst förknippas med hot är placerade sist i meningarna. Dock är meningarna så pass korta att det enligt min mening inte är av lika stor betydelse som ifall meningarna hade varit långa.

En mening i artikeln i övrigt visar dock det motsatta, det vill säga istället för hotbild förmedlas känslan av kontroll: "*Planerna i London och Manila avslöjades i tid. I det avseendet fungerade terrorbekämpningen*". Här är tonen tydlig, terrorismen kan hållas under kontroll och bekämpas, även om det inte är möjligt alltid.

Den sista meningen i artikel 6 lyder: "*Medan i stort sett ingenting görs för att undanröja terrorismens underliggande orsaker så satsas alla resurser på att bekämpa denna växande farsot*". Meningen i sin helhet präglas av en kritik gentemot på vilket sätt som terrorismen

bekämpas. Ordföljden bidrar till en försvagad känsla av hotbilden. Ordet 'terrorismens' är placerat som tionde ord i meningen, vilket tonar ner dess styrka. Uttrycket 'växande farsot' (se vidare under metaforer för ytterligare diskussion kring ordet 'farsot') är placerat allra sist i meningen och har därmed inte lika stor kraft som om det hade funnits i början av meningen.

9. Sammanfattande och jämförande diskussion

Resultatet från den kvantitativa analysen och genomgången av den schematiska strukturen i artiklarna visar att *Aftonbladet* i en betydligt högre grad grundar sig på det sensationsjournalistiska tänkandet. Däremot visar den kvalitativa analysen att skillnaden mellan *DN:s* och *Aftonbladets* framställning av terrorism och terrorister i de analyserade artiklarna är marginell. Den språkliga formen gällande ordföljd och ordval i artiklarna från båda tidningarna bidrar i många fall till att nyheterna om terrorism kan uppfattas som mer sensationella än vad de är. Artiklarna i de båda tidningarna visar också exempel på språklig form som istället tonar ner framställningen av terrorism. Till viss del överväger *Aftonbladets* artiklar ifråga om att förstärka och förstora upp hotbilden, men skillnaden är inte tillräckligt stor för att vara avgörande.

Hadenius & Weibull (2003) menar att kvällstidningsjournalistiken, det vill säga sensationsjournalistiken, idag syns i de flesta tidningsformat. Resultatet från den kvalitativa analysen av artiklarna är i detta sammanhang synnerligen intressant, då det stödjer denna tes. Analysen antyder att även morgonpressen, om än i något lägre grad, utnyttjar denna form av journalistik för att väcka intresset hos läsaren.

Nedan redogörs för de skillnader och likheter mellan artiklarna som både den kvantitativa och kvalitativa analysen har resulterat i.

9.1 Skillnader mellan artiklarna från de båda tidningarna

Trots att de två tidningarnas framställning av terrorism i artiklarna överlag liknar varandra finns det exempel på skillnader mellan tidningarna. I första hand om man tittar på resultaten från den kvantitativa analysen framgår det att *DN* i betydligt större utsträckning än *Aftonbladet* publicerar artiklar som handlar om kampen mot terrorism och terrorister i positiv, sympatiserande bemärkelse. Man kan bara spekulera i vilken anledningen skulle kunna vara. Kanske anses den ständigt pågående kampen mot terrorism inte ha lika högt nyhetsvärde hos *Aftonbladet* som hos *DN*, i enlighet med vad som lockar respektive inte lockar läsarens intresse. Som nämnt tidigare (se 3.2) får en nyhet som stannar kvar för länge i mediernas rapporteringar ett minskat nyhetsvärde, eftersom mediepubliken tappar sitt intresse med tiden (Hadenius & Weibull, 2003). En annan anledning, dock mer långsökt, skulle kunna vara att *DN* har valt att vara tydligare med

vilken inställning tidningen har till hur terrorism ska bekämpas. Dock behöver det inte innebära att *Aftonbladet* har valt bort att vara tydliga med sin inställning. Tidningen kanske prioriterar andra nyheter av andra skäl.

Även gällande de yttre faktorerna skiljer sig tidningarna åt. Den tydligaste olikheten är avsaknaden av ingresser i *DN:s* artiklar. Enligt van Dijk (1994) kan det ha stor betydelse för hur en nyhetstext uppfattas om någon av delarna i den schematiska uppbyggnaden av en artikel saknas. I och med att *DN* saknar ingress är det möjligt att läsaren inte uppmärksammar artikeln på samma sätt som han eller hon kanske skulle ha gjort om det hade funnits en ingress.

Vidare har *Aftonbladet* mellanrubriker i sina artiklar, medan *DN* saknar sådana. Det skulle på liknande sätt kunna bidra till att läsaren uppmärksammar och uppfattar artiklarna från tidningarna på olika sätt. Enligt Lundgren m.fl. (1999) gör mellanrubriker artikeln mer läsvänlig, vilket i sin tur kan medverka till att läsarens uppmärksamhet lättare fångas. På så vis kanske *Aftonbladets* artiklar i större utsträckning än *DN:s* artiklar lockar till sig läsare.

Båda tidningarna saknar ibland verbala reaktioner och kommentarer i sina artiklar, vilket kan bero på att det inte alltid är möjligt att få tillgång till detta. Till viss del skulle avsaknaden av reaktioner och kommentarer kunna ge bilden av osäkra faktauppgifter, eftersom en nyhet som förstärks med exempelvis vittnesuppgifter eller expertkommentarer rimligtvis borde uppfattas som mer trovärdig. Det är dock tveksamt om det har någon avgörande betydelse för hur nyheten framställs och uppfattas.

Om man går in i själva texten och den språkliga formen är det inte lika mycket som åtskiljer artiklarna från de två tidningsformaten. Den intressantaste upptäckten i min analys är att de fyra artiklar som handlar om samma två nyheter (påskfirandet i Rom och den avstyrda attacken i London) framställer händelserna på olika sätt. När det gäller nyheten om påvens påskfirande trots terrorvarningar förstörar *DN* (artikel 1) upp, medan *Aftonbladet* (artikel 4) tonar ner. Detta är tydligast i rubriken där *DN:s* framställning av nyheten bidrar till en förstärkt hotbild, via ordföljd, ordval och metaforer, medan *Aftonbladet* snarare frammanar ett trots mot terrorism. Med tanke på att *Aftonbladet* är ett tidningsformat som generellt kopplas samman med sensationsjournalistik (Hadenius & Weibull, 2003) är denna iakttagelse särskilt intressant, i synnerhet som *DN:s* artiklar fokuserar på just hotet och framställer nyheten som att terrorismen inte alls kan hållas i schack eller trotsas.

Vidare ser framställningarna angående nyheten om den avstyrda giftgasattacken ut på motsatt sätt. En jämförelse mellan artikel 2 (*DN*) och artikel 5 (*Aftonbladet*) visar att *Aftonbladet* mer eller mindre genomgående i artikeln förstorar upp hotbilden av terrorism, medan *DN* överlag tonar ner hotbilden. Exempelvis har rubrikerna ungefär samma innehåll, men ordföljd och ordval bidrar till att de framställs på olika sätt. *Aftonbladets* rubrik ”*Giftbomb skulle sprängas i Londons t-bana*” ger intrycket att hotet från terrorism är stort och påtagligt. *DN:s* rubrik ”*Scotland Yard avvärjde giftgasattack i London*” visar istället att terrorismen kan hållas under kontroll. Dessa två rubriker är tydliga exempel på hur ett ungefärligt likvärdigt innehåll kan framställas på olika sätt så att budskapen får helt olika betydelser. Även när det gäller ingressen/artikelns början syns denna skillnad mellan de båda tidningarna. *Aftonbladets* artiklar fortsätter på samma linje, med att förstärka bilden av terrorismen som ett stort hot, och *DN:s* artiklar återupprepar känslan av att terrorismen hålls under kontroll.

9.2 Likheter mellan artiklarna från de båda tidningarna

När det gäller likheterna mellan artiklarna från de två tidningarna är det främst den språkliga formen som kan kopplas samman.

I första hand visar resultaten att artiklarna från båda tidningsformaten utnyttjar ordföljd och ordval, som enligt van Dijk (1994) och Drotner m.fl. (1996) kan bidra till att en text får en särskild betydelse, för att framställa en viss mening i artiklarna. Genom att placera orden i en särskild ordning, där de starkaste hamnar först eller sist, impliceras antingen en förstärkt eller försvagad hotbild. Gällande *DN* är det större delen av artikel 1 och artikel 3 som framställer nyheterna på ett sådant sätt att hotbilden förstärks. Artikel 2 har en genomgående känsla av skepsis gentemot hotet från terrorism samt attityden att det finns möjlighet att bekämpa terrorism och hålla den under kontroll. Sammantaget förstorar *Aftonbladets* artiklar upp bilden av terrorism som ett hot aningen mer än vad *DN* gör. Alla tre artiklar från *Aftonbladet* innehåller exempel där hotbilden lyfts fram, alltså även den artikel där hotbilden inledningsvis tonas ner (artikel 4).

Den diskurs som främst präglar de båda tidningarnas artiklar handlar enligt min mening om att terrorism utgör ett starkt hot mot det västerländska samhället. Något beaktande tas inte till hur stort hot terrorism egentligen utgör i förhållande till andra samhällsfaror. Bortsett från *DN:s* artikel 2 som riktar ett visst tvivel gentemot faktauppgifternas giltighet är det ingen av artiklarna som i sin språkliga form ifrågasätter terrorismen som ett allmänt hot. Istället godtas det fullt ut att

terrorism är en samhällsfara som man som medborgare bör ta på allvar. Följden av att denna diskurs dominerar artiklarna blir att det budskap som förmedlas är att vi ständigt är otrygga och hotade samt att terrorism innebär en ren, ogrundad ondska. Som nämnt ovan kan följden bli ett utvecklat hat mot de människor som kan kopplas samman med terroristerna, exempelvis genom deras gemensamma religion (islam).

Trots att det är debattörernas uppgift att på debatt- och ledarsidor diskutera terrorismens och terroristernas bakgrund och existens är det viktigt att även nyhetsartiklarna i sin språkliga form ställer sig ifrågasättande. Den diskurs som präglar nyhetsförmedlingen kan dock vara mycket svår att upptäcka, eftersom den inte är lika tydlig och uppenbar som i debattartiklarna. Därmed kan den ha större påverkan på mottagaren, eftersom han eller hon inte är lika medveten om vad texten undermedvetet förmedlar. Enligt Lövgren (1999) är diskurser medskapare av omvärlden, vilket innebär att de inte kan fungera som återspeglare av verkligheten. Den diskurs som mediemottagaren tar till sig i en nyhetstext är alltså en del i en samhällelig process. På grund av detta är det av stor vikt att nyhetstexterna utnyttjar de möjligheter som de har att redogöra för och samtidigt ifrågasätta de händelser som de rapporterar om. Enligt min analys är det endast en av artiklarna som gör detta (artikel 2).

10.Slutsdiskussion

En jämförelse av min analys med rapporten *Tio dagar som skakade världen* (Nord & Strömbäck, 2002) pekar på likartade iakttagelser. De övergripande resultaten i Nord & Strömbäcks (ibid) analys visar att de olika mediernas nyhetsrapportering om terrorattentaten i USA och kriget i Afghanistan under hösten 2001 är relativt lika. Nord & Strömbäck (ibid) menar att i allmänhet brukar medierna skilja sig åt gällande hur nyhetsframställningen ser ut. Vanligen anses morgontidningen fokusera på information medan kvällstidningen inriktar sig mot underhållning. Dock visar resultaten från deras undersökning att de kommersiellt inriktade medierna, däribland kvällstidningen, ”valde samma höga ambitionsnivå som sina konkurrenter [morgonpress och public service-medier]” (Nord & Strömbäck, 2002:161). Detta är intressant, då det styrker resultaten från min kvalitativa studie som antyder, utifrån artiklarnas språkliga form, att det egentligen inte går att särskilja de båda tidningarnas nyhetsframställning om terrorism. Däremot kan det spekuleras i huruvida det är kvällstidningarna som i allt större utsträckning tillämpar en mer seriös journalistik, eller om det är tvärtom, som Hadenius & Weibull (2003) hävdar, att det snarare är kvällstidningsjournalistiken som har spritt sig till andra medier. Enligt min mening är båda aspekterna troliga, då det är rimligt att anta att de olika tidningsformaten i viss utsträckning tar efter varandra. Morgontidningen behöver hålla kvar sina prenumeranter, och kvällstidningen vill inte riskera att anses vara alltför oseriös och på grund av det tappa läsare.

I den kvantitativa analysen kan man notera att endast en av de 98 artiklarna som analyserades utifrån sitt huvudsakliga ämne handlar om Mellanösterns syn på USA:s kamp mot terrorismen. Som nämnt ovan (se 8.1) är detta inte särskilt förvånande, eftersom det är naturligt att det västerländska perspektivet utmärker nyhetsrapporteringen i de svenska medierna. Enligt Hadenius & Weibull (2003) har nyheter som mottagaren kan sympatisera och identifiera sig med stort nyhetsvärde, vilket kan förklara varför en västerländsk vinkling i svensk nyhetsrapportering är det vanligast förekommande. Däremot är det intressant att fråga sig vad detta kan ha för betydelse för vilken diskurs som förmedlas till tidningsläsarna.

Enligt Lövgren (1999:1) är diskursen med och formar den sociala kontexten och Strömbäck menar (2004) att medier är av stor vikt för många människors kunskapsinhämtning om och förståelse av omvärlden. I det här sammanhanget skulle det kunna innebära att den diskurs som karaktäriserar nyhetsrapporteringen om terrorism och terrorister har en betydelsefull inverkan på

mottagarnas uppfattningar och värderingar. Den jämförande diskussionen av artiklarna visar att den grundläggande diskursen i artiklarna bygger på synsättet att terrorism och terrorister utgör ett hot mot det västerländska samhället. Dessutom visar resultaten i tabell 3 att den övervägande majoriteten av nyhetstexterna handlar om terrorism som kan kopplas till Arabvärlden, i synnerhet Mellanöstern. Då den rådande diskursen i artiklarna bygger på terrorism som ett hot är risken att detta i ett längre perspektiv leder till hat och förakt mot människor från Mellanöstern.

Berggren (2005) menar att vi använder oss av våra egna tidigare erfarenheter när vi ska ta till oss ny information. Det är rimligt att anta att de flesta läsare kopplar samman nyheterna om terrorism och terrorister med Mellanöstern eller människor därifrån, eftersom det alltsedan terrordåden i USA 11 september 2001 i de flesta fall har varit afghanska al-Qaida eller iranska Hizbollah som på ett eller annat sätt har figurerat i nyhetsrapporteringarna. Berggren (2005:40) fortsätter: *Genom att antyda en gemensam referensram, exempelvis genom ordval och minnesreferenser, kan en sändare skapa överdrivet positiva eller negativa attityder hos mottagaren*". I det här fallet kan man anta att det handlar om vidgade negativa känslor och attityder gentemot terrorism och terrorister, vilket i sin tur ytterligare kan bidra till att ett eventuellt förakt mot människor från Mellanöstern-regionen utvecklas. I ett längre perspektiv kan detta påverka den sociala kontexten och den rådande diskursen i det svenska samhället, vilket skulle kunna innebära en utökad rasism mot flyktingar och invandrare, särskilt mot de människor som kommer från Arabvärldens länder. Följden skulle kunna bli ett än mer segregerat Sverige där hat mot 'de andra' utgör en grundläggande del i den rådande samhällseliga diskursen.

Visserligen kan det kanske hävdas att detta är en hårdragen tolkning av resultaten, men eftersom mediernas roll i samhället är så pass betydelsefull är det inte en helt orimlig tanke att den diskurs som präglar artiklar om terrorism och terrorister i ett längre perspektiv kan påverka människors uppfattningar. I det här fallet handlar det om negativ påverkan, men naturligtvis kan diskursen i nyhetsrapportering också bidra till att sprida positiva influenser. Enligt min mening har medierna en oerhört viktig roll i ett samhälle, eftersom medborgarna dagligen ges möjlighet att inhämta kunskap och information på olika sätt. Dock bör vi som mediemottagare vara medvetna om den inverkan som medierna kan ha på oss; vi bör således ha ett kritiskt förhållningssätt till de olika nyhetsframställningarna som vi tar del av. Bara för att morgontidningen traditionellt sett anses vara mer seriös än kvällstidningen, kan vi inte anta att det alltid förhåller sig så. På liknande vis kan vi inte heller utgå från att kvällstidningens nyhetsrapportering är osaklig och

oseriös. Det viktiga är att oavsett vilket medieformat som vi väljer att inhämta kunskap från bör vi vara uppmärksamma på vad som egentligen förmedlas till oss. Risken är annars att vi låter oss formas av medierna.

10.1 Vidare forskning

Enligt Berglez (2000) är det viktigt att studera diskurser i de kontexter som de befinner sig i, för att få ett så bra resultat som möjligt. Eftersom detta inte har varit möjligt för mig, är ett förslag till vidare forskning att studera även tidningsredaktionerna för de valda tidningarna eller att intervjua journalister. På så vis väger man in fler faktorer i sin analys än vad jag har kunnat göra i min studie. Genom att få inblick i bland annat den ekonomiska situationen på tidningen, det ideologiska ställningstagandet, rutinerna för hur nyheter väljs ut och bearbetas samt hur den enskilde journalisten tänker och agerar kan man som forskare få ett helhetsperspektiv över den färdiga produkten, det vill säga nyhetstexten.

En annan aspekt gällande analys av nyhetsrapportering skulle kunna vara att även titta på mottagarens perspektiv. Hur uppfattar läsarna artiklarnas framställning av terrorism och terrorister? Vilken synvinkel upplever mottagarna att nyhetsrapporteringen i svensk morgon- och kvällspress har? Genom att väga in även mottagarens uppfattning om nyhetsframställning kan bör man som forskare lättare kunna komma nära en förståelse för vilka diskurser som präglar nyheter om terrorism och terrorister.

Källförteckning

Tryckta källor:

- Abukhalil, A. (2002). "Shattering Illusions: Orientalism, Alive and Well". Ur *Shattered Illusions: Analyzing the War on Terrorism*. A. A. Malik (red.). Bristol: Amal Press.
- Baun, P. (1990). *Världens terrorism*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Berglez, P. (1997). "Kritisk diskursanalys". Ur *Metoder i kommunikationsvetenskap*, Mats Ekström och Larsåke Larsson (red.). Lund: Studentlitteratur.
- Berggren, K. (red.) (2005). *Mediers beredskap – Informationsoperationer och mediers sårbarhet*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Berglind, R. m.fl. (2005). *Katastroftoxikologi – omvärldsanalys i ett historiskt perspektiv*. Umeå: FOI – Totalförsvarets forskningsinstitut.
- Bignell, J. (1997). *Media Semiotics: An Introduction*. Manchester University Press.
- Cryan, P (2002). "Defining terrorism". Ur *Shattered Illusions: Analyzing the War on Terrorism*. A. A. Malik (red.). Bristol: Amal Press.
- Dijk van, T. A. (1988). *News as Discourse*. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Dijk van, T. A. (1994). "Discourse and Cognition in Society". Ur *Communication Theory Today*, David Crowley och David Mitchell (red.). Cambridge: Polity Press.
- Drotner, K. m.fl. (1996). *Medier och kultur*. Lund: Studentlitteratur.
- Esposito, J. L. (2001). *Islam: Den raka vägen*. Lund: Studentlitteratur.
- Gherseti, M. (2000). *Sensationella berättelser: En studie av nyheter från Angola 1987 och om prinsessan Diana 1997 i dagstidningar, radio och TV*. Göteborgs universitet.
- Hadenius, S. och Weibull, L. (2003). *Massmedier. En bok om press, radio och tv*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Heradstveit, D. och Bjørge, T. (1987). *Politisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.
- Holme, I. M. och Krohn Solvang, B. (red.) (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

- Hvitfelt, H. (1989). *Nyheterna och verkligheten: Byggstenar till en teori*. Göteborgs universitet: Journalisthögskolan.
- Jervas, G. (2003a). "Terrorism och besläktade begrepp". Ur *Terrorismens tid*, Gunnar Jervas m.fl. Stockholm: SNS Förlag.
- Jervas, G. (2003b). "Mellanöstern som terrorismskapare". Ur *Terrorismens tid*, Gunnar Jervas m.fl. Stockholm: SNS Förlag.
- Jervas, G. (1997). *Terrorismen – ett hot i tiden*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.
- Kobre, S. (1964). *The Yellow Press and Gilded Age Journalism*. Tallahassee: Florida State University.
- Lundgren, K. m.fl. (1999). *Nyheter – att läsa tidningstext*. Stockholm: Ordfront Förlag.
- Lövgren, S. (1999:1). *Diskurs och diskursanalys*. Linköpings Universitet.
- McQuail, D. (1994). *Mass Communication Theory – An Introduction*. London: Sage
- Nasr, S. H. (2002) "Islam and the question of violence". Ur *Shattered Illusions: Analyzing the War on Terrorism*. A. A. Malik (red.). Bristol: Amal Press.
- Neumann, I. B. (2003). *Mening materialitet makt: En introduktion till diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Nohrstedt, S. A. och Ekström, M. (1994). *Ideal och verklighet: nyhetsjournalistikens etik i praktiken*. (Journalistikens normer: Rapport 2). Högskolan i Örebro i samarbete med Göteborgs universitet och Mitthögskolan i Sundsvall.
- Nord, L. och Strömbäck, J. (2002). *Tio dagar som skakade världen*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Nordström, G. Z. (2003). *Medier semiotik estetik: grepp, metoder och kritiska texter*. Jönköping University Press.
- Palmer, J. (2002). "News production: News values". Ur *The Media: An Introduction*, A. Briggs och P. Copley (red.). Harlow: Longman.
- Strömbäck, J. (2004). *Den medialiserade demokratin*. Stockholm: SNS Förlag.
- Winther Jørgensen, M. och Phillips, L. (1999). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Övriga källor:

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=602&a=493183&previousRenderType=6>
Jan Wifstrand. DN i siffror. Iakttagelse: 2006-08-11

<http://koncernen.aftonbladet.se/sidor/forstasidor.php?aid=88>
Kalle Ljungkvist. Tidningen i siffror. Iakttagelse: 2006-08-11

<http://expressen.se/index.jsp?a=72970>
Thomas Mattson. Frågor & Svar om Expressen. Iakttagelse: 2006-08-11

<http://www.un.org/law/cod/sixth/57/final.htm>
Codification Division. Summary of action taken by the General Assembly. Senaste uppdatering: 2003-08-09. Iakttagelse: 2006-08-08

<http://www.un.org/Docs/sc/committees/1373/definition.html>
Counter-Terrorism Committee. A Definition of Terrorism. Iakttagelse: 2006-08-08

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=602&a=2713&previousRenderType=6>
Jan Wifstrand. DN: Om tidningen. Iakttagelse: 2004-07-08

<http://koncernen.aftonbladet.se/tidningen/historiklang.php>
Kalle Ljungkvist. Tidningen Aftonbladet: Historik. Iakttagelse: 2004-07-08

http://skolan.presstext.prb.se/bin/neta2gate?state=8220gs.20.16&f=doc_print&p_u_prb
Oro för terrorattentat i påsk sprider sig i Rom. Iakttagelse: 2004-04-21

http://skolan.presstext.prb.se/bin/neta2gate?state=8220gs.31.1&f=doc_print&p_u_prb
Scotland Yard avvärjde giftgasattack i London. Iakttagelse: 2004-04-21

http://skolan.presstext.prb.se/bin/neta2gate?state=8220gs.12.1&f=doc_print&p_u_prb
Varning för kemiska terrorattacker. Iakttagelse: 2004-04-21

<http://www.mediarkivet.se/servlet/ma.mvc.Controller?command=ShowArticle&AID>
Påsk med påven trots terrorskräcken. Iakttagelse: 2004-04-21

<http://www.mediarkivet.se/servlet/ma.mvc.Controller?command=ShowArticle&AID>
Giftbomb skulle sprängas i Londons t-bana. Iakttagelse: 2004-04-21

<http://www.mediarkivet.se/servlet/ma.mvc.Controller?command=ShowArticle&AID>
Små grupper attackerar mot flera mål. Iakttagelse: 2004-04-21